

BÖLGESEL KALKINMADA S V L TOPLUM KURULU LARI VE KADIN KATILIMI: ELAZI ÖRNEKALAN ARA TIRMASI

*Non-Governmental Organizations and Women's Participation in Reagional Development:
A Case Study in Elazig*

Ahmet YATKIN¹

ÖZET

Dünyada, özellikle son yıllarda ülkemizde Sivil Toplum Kurulu ları deyimi çok sık kullanılmaktadır. Birle mi Milletler Te kilatının da varlıklarını benimsedi i, çalı malarına izin verdi i, açıklamalarında sözünü etti i sivil toplum örgütleri demokrasiler için vazgeçilmez kurulu lar arasında kabul edilmektedir.

Günümüzde STK'lar, toplum yararına çalı an, demokrasinin geli mesine katkıda bulunan, kar amacı gütmeyen, devletten ayrı hareket edebilen, bireylerin ortak amaç ve hedeflerine bakıldı nda ise; siyasal iradeyi ve yönetimi kamuoyu olu turmak suretiyle etkileyebilen bir örgütlenme türüdür.

Demokratik ve sosyal hukuk devleti içinde ya amak bir insan hakkıdır. Böyle olunca da kadın ve erke in e it olarak yöneticileri denetlemesi gerekir. Ayrıca demokratik hukuk devlet düzeni içinde bireyler, sadece denetlemeyle yetinmeyip, amacı, hedefi yönündeki çe itli alanlarda örgütleyerek hukuk devleti düzeninin seviyesinin yükseltilmesinde yardımcı da olurlar. Son yıllarda sivil toplum örgütü adı verilen kurulu lar, bu amaçla örgütlenen özel kurulu ladır.

Aile sorunlarının çözülmesi tek bir kurumu ilgilendirmede i için problemlerin çözümünde ilgili kamu ve özel kurulu ların i birli i ve koordinasyonunun sa lanması büyük önem arz etmektedir. Kadını korumaya yönelik tüm çalı malarda e güdüm içerisinde di er sivil toplum kurulu ları ile birlikte çözüm üretecek ortak çalı malar yapmak gerekir.

Anahtar Kelimeler: Kadın, Sivil Toplum, STK, Feminizm, Katılım, Elazı

ABSTRACT

In recent years in the world and also in our country, terms of non-governmental organizations is constantly used. Non-governmental organizations are accepted as inevitable institutions for democracies and also their existence and studies are accepted by United Nations.

Today, NGOs are organizations which work for the benefit of society, contribute to the development of democracy, without profit expectation, act separately from government, and examine the common goals and objectives of the individuals, by influencing the political will.

It is a human right to live in a democracy and social state of law. As such, managers need to be checked equally by men and women. Also in the order of a democratic legal state individuals, not only satisfied with the role of supervisory, but also they increase the level of state of law by organizing the purpose and goal of the state. In recent years, non-governmental organizations are organized to establish this aim.

To solve the familial problems not only related with single organizations and many related public and private organizations must come together to solve it . All studies on the protection of women need all parties work together.

Key Words: Women, Civil Society, NGOs, Feminism, Participation, Elazı

G R

Türkiye'de Osmanlı döneminin sonlarından itibaren kadınların da sivil toplum örgütlerine katılma olguları gözlemlenir. Bu bilincin belirmesi, kadın hareketi sonucu olmaktan çok bu bilince sahip erkek yöneticilerin düzenlemeleriyle ortaya çıkan bir olgudur. Günümüze genel olarak

* Doç. Dr., Firat Üniversitesi, ktisadi ve dari Bilimler Fakültesi, Kamu Yönetimi Bölümü, ayatkin@firat.edu.tr

bakılırsa kadınlar kaıt üzerinde kalan bir e itlikle oyalanmakta veya kadınlara kaıt üzerinde dahi e itlik tanınmamaktadır. Pek çok kriz ve riskle kar ı kar ıya kalan kadının ya ad ı sosyal iç kanama, ailenin direncini azaltm ı ; de er, ya ay ı ve ili kilerinde derin sarsıntılara yol açm ı tır. Bugün aile kurumu temel sorunlarla kar ı kar ıyadır. Bunlardan bazıları aile içi iddet, bo anmalar, aileden kopmalar, madde ba ımlılı ı gibi aile içi sorunlar olarak önümüze çıkarken; di erleri de köyden kente göç ve bunun beraberinde gelen i sizlik, yoksulluk ve ekonomide ya anan sıkıntılar olmak üzere makro düzeyde aile üzerinde olumsuz etkileri olan sorunlardır.

Kadın özgürlü ü, insan özgürlü ü içinde ele alınmalıdır. Asıl amaç tüm insanlı ın e itlik ve özgürlü üdür. Sivil toplum örgütleri içinde kadının belli bir bilinç düzeyine eri mesini sa lamak gerekir.

Çalı manın teorik boyutu, sivil toplum ile feminizm tart ı maları ekseninde olu acak; sivil toplumun Türkiye'deki serüveni, STK'ların demokrasi tart ı malarına katkısı üzerinde durulacaktır. Tüm bunlar olurken kadınların ne tür kazanımlar elde ettikleri ve hangi alanlarda “erkek egemen toplum” anlay ı m ı a amadıkları tart ı lacaktır. Çalı manın pratik boyutu ise Elaz ı 'daki STK'lar üzerine yapılacak bir alan ara tırması etrafında olu acak, STK'lar üzerine yapılacak alan ara tırmasında “derinlemesine görü me” yöntemi uygulanacaktır. Amaç; mümkün oldu unca farklı ki i ve gruplarla derinlemesine görü erek, konunun bütün yönleri ile ortaya çıkarılmasını sa lamak, konuyu çok yönlü olarak ke fetmeye ve anlamaya çalı maktır. Görü me yapılacak ki ilerin özellikle STK'lar da yönetici konumunda olan kadınlar olmasına dikkat edilecektir.

Sivil Toplum ve Kadın

“Sivil” kavramı, tarihî serüveni boyunca pek çok dönü üm geçirmi ve birçok anlam de i ikli ine u ramı tır. Bu de i imlerin temelinde Avrupa kültürlerindeki sivil sözcü ünün farklı kullanımları yatmaktadır. Bu ba lamda “sivil” kavramının literatürde ba lıca u altı anlam çerçevesinde incelendi i görülmektedir: (i) bir vatanda a veya vatanda lara ili kin olan; (ii) bir vatanda lar toplulu una, onların yönetimine veya birbirleriyle ili kilerine yönelik olan; (iii) bir ehirde yaşayanlara göre olan, kırsal ya da köy ya amına ili kin olmayan; (iv) askerî ya da dinî olmayan; (v) medeni, uygar; (vi) kibar, görgülü (Yıldırım, 2004:46).

Sivil Toplum Kurulu u “bulundu u toplumun yararına çalı an, demokrasinin geli mesine katkıda bulunan, kar amacı gütmeyen, bireylerin ortak amaç ve hedeflerine bakıldı ında ise siyasi iradeyi ve yönetimi kamuoyu olu turmak suretiyle etkileyen bir örgütlenme türüdür“ ekinde tanımlanabilmektedir (Ça lar; 2005: 347). Sivil toplum kurulu larını tanımlarken öncelikle içinde bulundu u, geli ti i ortamı yani sivil toplumu tanımlamak gerekmektedir. Aksi halde sivil toplum kurulu larının (STK) tanımı biraz eksik kalabilir. Sivil toplumu tanımlayan birbirinden farklı, bazen birbirini tamamlayan bazen de birbiri ile çeli en birçok teori vardır. Ayrıca dünya sisteminde de i imler de sivil toplum tanımına farklı de erler yüklenmesine neden olmu tur (Marshall, 1999:662). İlk ça lar da “uygar” ve “medeni” olan “kentli” olana kar ılıklı geldi i için “civil” kelimesi kentlerdeki vatanda lara da kar ılıklı gelecek ekilde tanımlanıp kullanılmı tır. Kent, uygarlık demektir, uygarlık ise siyasetin do up geli ti i bir alandır (Bal, 2002:163). Sivil burada siyasi olanı da tanımlamaktadır. İlk dönemlerde sivil-siyasi ayrımı yapılmıyordu. Her ikisi de aynı anlama kar ılıklı gelecek ekilde, birlikte kullanılmaktaydı. Daha sonraki yıllarda sivil-siyasi toplum ayrılı ı dü üncesi do up geli mi tir. Latince kökenli bir kelime olan “sivil” kelimesi bugün de birçok batı dilinde hemen hemen aynı ekilde ve aynı anlamda kullanılmaya devam etmektedir.

Örne in Almandada “Zivil” medeni, “zivilisation” medeniyet ve “zivilisieren” medenile mek anlamındadır. ngilizcede sivil (civil) kelimesinin ayrıca vatanda ya da vatanda lık anlamlarına gelecek ekilde farklı kullanımları vardır. Örne in “civilrights” vatanda lık hakları anlamına gelmektedir. Bütün bunların ı ında sivil kelimesini temel olarak yurtta lar olarak almak gerekir; dolayısıyla sivil toplum, yurtta lar toplumdur (Ercan, 2002:75).

Sivil toplum kendini birçok vasıta ile temsil etmektedir. Bunların en önemlisi STK'lar, hayatın her alanında faaliyet gösterebilen, faaliyet alanları geni ve konusu sınırsız olan kurulu lar-

dır. STK'ların bazı özelliklerini ve değerlerini öne çıkararak yapılan STK tanımlamaları bu alanda bir tanım enflasyonuna yol açmıştır. Bunların hiçbirisi yanlış değildir ancak bu tanımlar arasında boşluk bırakılmaması için STK'lar kavramının tanımını olabildiğince geniş tutmak gerekmektedir. Bugün, dernekler, vakıflar, sendikalar, konfederasyonlar, işveren kuruluşları, profesyonel federasyonlar, meslek kuruluşları, birlikler, odalar, yerel birlikler, kooperatifler ve medya gibi tüzel kuruluşlar artık dünyada STK olarak kabul edilmektedir.

Gerek ulusal düzeyde gerekse uluslararası düzeyde faaliyet gösteren STK'ların birçok toplumsal seviyeleri vardır. Bu seviyeleri şu şekilde özetlemek mümkündür: (Wedel, 2013:14)

- STK'lar demokrasinin gelişmesine katkıda bulunur.

-STK'lar bireylerin ortak amaç ve hedeflerini doğrultusunda, siyasi iradeyi ve yönetimi karar alma sürecinde kamuoyunu oluşturmak suretiyle etkilerler.

-STK'lar, devletin eylemlerinin sivil toplum tarafından denetlenmesine olanak sağlamak amacıyla devrinden da topluma devlet karışısında bir koruma sağlamak için görev görmektedirler.

-STK'lar, kamuoyunu oluşturarak bireylerin taleplerini dile getirmeleri için uygun ortam sağlamak için çalışmaktadırlar. Belirli konularda kamuoyunu duyarlılığının yaratılması/artırılması ve hükümetleri harekete geçiren siyasi baskıların ortaya çıkmasını sağlamak için çalışmaktadırlar.

-STK'lar çokuluslu toplum yapısını geliştirerek, egemen aktörlere karşı dengeleri sağlayan bir unsur olarak görev görmektedirler.

-STK'lar ayrıca bireylerin siyasi kültürlerini geliştirir, yani katılımcı ve çokuluslu bir kültürel yapıyı geliştirir ve pekiştirir, bu sayede bireylere yönetim deneyimi de kazandırılabilir.

-STK'lar sorunlara, esnek yapılarından dolayı, çok daha hızlı çözümler geliştirebilirler dolayısıyla projeler üretip bu projelere gerekli kaynakları da bulabilirler. Özellikle, eğitim, sosyal refah ve istihdam konularında hükümet politikalarına paralel ya da alternatif sorumluluklar alabilirler.

Sivil toplum, minimal anlamda “devletin vesayeti altında olmayan, özgür birliklerin bulunduğu yerde”, güçlü anlamda ise “sadece bir bütün olarak toplumun, devlet vesayetinde olmayan bu tür birliklerle kendisini yapılandırabildiği ve eylemlerini koordine edebildiği yerde” vardır. Sivil toplumun varlığından bahsedilmek için; sivil toplum kuruluşlarının devletin vesayeti altında olmaması, bu kuruluşların, kendi yapılanmaları ve faaliyetleri hakkında kendilerinin karar vermesi ve devlet politikalarını belirleyebilmede etkili olmaları gerekmektedir (Arslan, 2001:29).

Sivil toplum kuruluşlarının seviyeleri, demokratik bir düzenin ve demokratik mekanizmalarının varlığı temel veri olarak kabul edilmek suretiyle başlıca iki başlık altında incelenebilir. Bunlardan birincisi sivil toplum kuruluşlarının, gerek örgüt içi yapıları itibarıyla gerekse de bizzat var olmaları sebebiyle, çokuluslu bir toplum yapısının sağlanmasında etkin bir seviye üstlenmeleridir. İkincisi ise, sivil toplum kuruluşlarının, gerek devlet aygıtının gerçekleştirdiği uygulamalara gerekse pazar ekonomisinin bazı mekanizmalarına karşı koyucu tampon olma seviyesini görmeleridir. Devlet aygıtının uygulamalarına karşı tampon olma seviyesi, iki farklı kanaldan yürümektedir. Öncelikle, idare aygıtının uygulamaya koyduğu politikaların toplum tarafından benimsenmesi, bu politikaların sivil toplum kuruluşları tarafından savunulması halinde çok daha kolay gerçekleştirilebilir. Sivil toplum kuruluşları bireylerin aktif katılımını sağlamak suretiyle, bunu, piyasadaki metala mayaya ve egemen piyasa değerlerine karşı dengeleyici bir unsur haline dönüştürmektedir (Erözden, 1998:15).

Sivil toplum kavramı genel olarak, devlet ve devlet otoritesinin dışındaki ekonomik ve toplumsal alanı niteleyen ve kendi ilke ve kurallarına göre işleyen, kendi kendini düzenleyen özerk alan olarak tanımlanmaktadır (Aytekin, 1997:86). Sivil toplumu devlet dışı unsurları ile ele alan yaklaşıma göre sivil toplum gönüllü, sosyal, devlet dışı kurumların toplamıdır. Burada sivil toplum otorite dışındaki alan olarak tanımlanmaktadır. Yani Devlet dışında olmak demek özgürlük demektir, haklar demektir. Sivil toplumun devlet karşısında bir alternatif olarak konması düşüncesinin

temelinde, kamusal alana tamamen hâkim olan devletin keyfi uygulamalarının, vatandaşlar nezdinde devlete ve siyasi kurumlara karşı bir öfke ve güvensizlik yaratması durumu yatmaktadır (Yeşiltaş, 2005:97). Bir kuruluşun sivil toplum kuruluşu sayılması için her şeyden önce devlet dışı bir kuruluş olması gerektiği genel kabul görmektedir. Birleşmiş Milletler Ekonomi ve Sosyal Konseyinin STK tanımı şöyledir; “devletlerarası anlaşma temeline dayanmayan bütün uluslararası örgütler hükümet dışı örgüttür” (Yıkılmaz, 2003:163). Bu tür kuruluşlar devlet yapısı içinde yer almayan yani kamusal alanın dışında yer alan, fakat siyasi iradeyi ve yönetimi kamuoyuna oluşturmaya yönelik etkileyebilecek iktisadi olan örgütlenme türleridir.

Kamusal ve Özel Alanda Kadın

İnsanlığın var olduğu dönemlerden günümüze kadar hemen hemen her dönemde kadınlar, gerek ulusal düzeyde, gerekse dünya genelinde nüfusun yarısını oluşturumaktadırlar. Dolayısıyla tarihin her döneminde ekonomik ve toplumsal yaşamın bir yanını erkekler bir yanını da kadınlar temsil etmişlerdir. Bu doğrultuda kadınların ekonomik üretim ve düzenleme etkinliklerine katılımı da insanlık tarihi kadar eskilere dayanmaktadır. Kadınların toplumsal ve ekonomik yaşamına katılımları ev içinde olduğu kadar ev dışındaki alanlarda da var olmuştur ve halen sürmektedir. Ancak kadınların ekonomik yaşamına katılımları ile toplumsal ve ekonomik kalkınmadan yararlanma biçimleri ve ölçüleri doğru orantılı değildir. Her ne kadar kadınların toplumsal ve ekonomik kalkınmadan yararlanma durumları ülkelerin gelişmişlik/az gelişmişlik düzeyleri ile ilişkilendirilebilirse de genel anlamda bütün toplumlarda erkeklerin gerisine düşükleri, aynı işte çalışmalarına karşın, aynı ücreti alamadıkları, daha az istihdam edildikleri ve daha düşük ücretle çalıştırıldıkları bilinen bir gerçektir.

Sosyal bilimlerde ve özellikle feminist kuramlarda sıkça rastlanan kamusal ve özel alan tartışmalarının kökeni batılı kuramcılara dayanmaktadır. Yunan felsefesinde, kamusal ve özel alan ayrımı, siyasetin kamusal dünyası ile aile ve ekonomik ilişkilerin özel dünyasının ayrılmasını tanımlamaktadır. Modern sosyoloji de işte; bu ayrım, ev ile işin ayrılması ve cinsiyetlere göre belirlenmiş bir bölümlenmenin temeli olarak görülmektedir (Marshall, 1999:381).

Modernite ile beraber aristokrasinin, kilisenin ve mahallenin oluşturduğu kapalı toplumsal alan ve okul, gazete, tiyatro, sanat ve eğlence yerlerinin artmasıyla da açık kamusal alan meydana gelmiştir. Kamusal alan kavramı farklı ülkelerde tanımlanmasına rağmen, Jürgen Habermas tarafından “*özel hayatların, kendilerini ilgilendiren ortak bir mesele etrafında akıl yürüttükleri, rasyonel bir tartışma içine girdikleri ve bu tartışmanın neticesinde o mesele hakkında ortak kanaati, kamuoyunu oluşturdukları süreç, araç ve mekanların tanımlandığı hayat alanıdır*” şeklinde ifade edilmektedir (Naç ve Erdoğan, 2007:225-226).

Locke, Rousseau ve Hegel’de işte; özel alan aile, mahremiyeti, kadını, aileyi ve duygusallığı anlatırken, kamusal alan rasyonaliteyi, sözleşmeyi, mübadeleyi ve erkek alanını anlatmaktadır (Yıldırım 2006: 25).

Bir başka deyişle özel alan; serbestçe katılımın özel bir nedenle gerekli olduğu bir sosyal yaşam alanı ya da alanlarını kapsamakta iken, kamusal alan daha genel ve kabul edilmiş katılıma ulaşılabildiği alan ya da alanları ifade etmektedir (Acuner, 2008:23).

Louise Lamphere ve Michelle Rosaldo 1974 yılında yayınlanan “*Kadın, Kültür ve Toplum*” başlıklı makalelerinde cinsiyet eşitsizliğinin temelinde kamusal alan-özel alan kavramının yer aldığını savunmaktadırlar. Özel alan ile kamusal alan arasındaki zıtlığın sürekli tekrar eden psikolojik, kültürel ve toplumsal boyutlarından söz ederek, bunu hesaba katan bir kavramsal çerçeve önermektedirler (Bora, 2008:63).

R.W. Connell (1998:181), “*Toplumsal Cinsiyet ve İktidar*” kitabında ev-içi alanın kadına, kamusal alanın ise erkeğe ait olmasını şu şekilde özetlemektedir: “*Sokakta pek çok iş yapılır, çocuklarla ilgili işlerin hemen hepsi, örneğin bebek arabalarını gezdirmek gibi, kadınlar tarafından yapılır. Gazete, yiyecek ve küçük nesnelere satışı karmadır. Araba, kamyon ve otobüs kullan-*

ma, küçük suçlar, polislik, araba tamirciliği ve doğrudan sokağın kendisi öncelikle erkeklere aittir.” (Connell, 1998:124).

Kadınların iş hayatına girmek ve diğer nedenlerle kamusal alana çıkması, kamusal alan-özel alan ayrımını zorla tırmaktadır. Çünkü özel alan kadının bulunduğu yere göre tanımlanmaktadır. Bu nedenle kadınlar erkeğe ait olan kamusal alana çıktıklarında davranışlarını kısıtlamak zorunda kalmaktadırlar. Modern toplumlarda kadınlar çalışmaya başlasalar dahi, geleneksel bakıcı-besleyici anne-es rolünün devamı olan işlerde çalışmakta ve ev-içi alandaki kadına atfedilen görevleri yerine getirmek zorunda kalmaktadırlar.

Kadın, biyolojik ve fiziksel özelliklerine bağlı olarak “cinsiyet”i esas alınarak ona atfedilen toplumsal/sosyal olarak yapılandırılmış farklı kültürlerde de iktidatlar gösteren rolleri ile ilgili sorunlar yaşamaktadır. “Kadınlık”, erkekliğin tanımlandığı kültürel ve ideolojik değerler içerisinde yer alan ve toplumsal yapıya göre önem kazanan bir kavramdır. Çinde ya da diğer toplumun özelliklerine göre belirli alanlar içerisinde tanımlanmıştır. Eril toplumlarda bu alanların en yaygın olanı ev içi alan özel mekandır. Kadın için tanımlanan rollerde genelde bu ev içi yaşamın barındırdığı rollerdir. Ömür boyu sürecek olan en önemli rolü de “annelik” ve “ev” olmaktır.

Kadın ekonomik ya da siyasi yapının bir parçası olsa bile, yaptığı işlerle de il, toplum tarafından atfedilen rollere göre değerlendirilmektedir. Oldukça daraltılmış ve belirlenmiş bu alanda “kadın kimliği” başta annesi olmak üzere bir arada bulunduğu, örnek aldığı kadınlarla genelde bu alan ve bu alanın gerektirdiği kurallar içerisinde algılanmaktadır. Bu algıda ufak de iktidatlar ya da bir bütünlük ve devamlılık söz konusudur. Dolayısıyla eril toplumlarda erkek kamusal alanın içerisinde tanımlanarak, kazanç sağlayan ve karar veren konumunda olmakta, bu özelliklerini ev/özel mekan sınırları içerisinde de devam ettirmektedir.

Türk toplumu eril toplum özellikleri gösteren modernleşme yönünde çabaları olan geleneksel ve dini değerleri ağır basan bir toplumdur. Bu bağlamda “kadın kimliği” ve “rolleri” konusunda hızlı ve olumlu bir değişim için sıkıntılı süreçler yaşamaktadır. Herhangi bir çatışma, olumsuzluk, ani gelişen ve aile düzenini bozan bir olayda eril söylemin ana unsurları hem özel alanda hem de kamusal alanda kendini yansıtmakta hissettirmektedir.

Türkiye’de feminist akımlar tarafından özellikle 1980 sonrasında kamusal alan, siyasal, hukuksal ve sosyo-psikolojik anlamlarıyla sürekli tartışılmaktadır. Çünkü toplumsal egemen söylemde kamusal alana karşı olarak özel alan algısı yer almaktadır. Erkeğin özel alanı sadece özel yaşam olarak algılanırken kadının özel alanı hem mekan hem de geleneksel rolleri ile özdeşleşmektedir. Radikal feminizm kökenleri ve özellikle S.Beauvoir’ın betimlediği erkeğin ‘özne’ kadının ‘öteki’ olarak konumlandırıldığı söylem bu alanda geçerlidir. Bir anlamda kamusal alan olarak tanımlanan toplumsal yaşamda baskı altında olduğu “kim ne der, nasıl bakar, ne söyler” soruları kadın için daha keskin mekan sınırları çizer. Ayrıca kadının özel alanında sadece kendisi değil aynı zamanda eşi, abisi ya da babası konumundaki erkek de zaman zaman söz sahibidir. Kamusal alan kadının doğrudan ekilde kendini ifade etmesi toplumsal yaşamda da söz sahibi olması demektir. Çünkü kamusal alan kamusal aktiviteyi içinde barındıran toplumsal yaşamı besleyen ve yönlendiren mekandır.

Ancak liberal feminist teoride herkese açık olarak nitelenen, bireysel özerkliğinin korunduğu ve fırsat eşitliği doğrultusunda toplumsal görüşlerin açıklanmasını sağlayarak genel ahlak ve hukuk kurallarının oluşum ve uygulanmasında yaklaşımları belirleyen kamusal alan, uygulamada aynı anlamı taşımamaktadır (Küçük; 1999:137). Çünkü Habermas’ın tanımladığı belirli bir olgunluğa ve eşitliğe sahip burjuva kamusal alanı Türkiye’de kadın için geçerliliği tartışılacak bir konudur. Habermas’ın idealize ettiği gibi homojen bir kamusal alan hiç var olmamıştır. Hatta tam tersine bu alan eşitsiz ve özgür olmayan bir ilikinin yansıması ve farklı kamusal alanların ilikisinde birbirleriyle rekabet ettiği bir alana dönüşmektedir. Bu eşitsiz ilikiler, çoğunlukla farklı kimliklerin kamusal alanda temsil yeteneğini bulup bulamamasında yaşamakta ve tüm bireyler eşit ve özgür bir ekilde bu alana erişememektedir. Burada önemli olan bu içinde ‘özne’ olarak ne kadar var

olunabildiği ve kimliğin, çıkarların ve ihtiyaçların ne kadar görünür olduğu. Görüldüğü gibi, kamusal alan kavramı daha en baştan karıtıyla var olmaktadır. Kamusal olmayan (özel) bir alanın da varlığına işaret etmektedir ve bazı kimlikler özel alanın sınırları içine hapsedilerek, kamusal alandan dışlanmaktadır. İncin doğası kendisini somut olarak mekansal boyutta göstermektedir. Böylece özel alan/kamusal alan ayrımında özel alanın ezilmi olduğu ve bu iki alan arasındaki eşitsizlikler yorultmuş ilikini mekânla tırcı bir çok söylemede hizmet etmektedir.

Serbest erişim, eşit katılım ve toplumsal eşitlik kavramları Habermas kamusal alanını tanımlar. Ancak Fraser'ın sorguladığı gibi bu kavramlar kamusal normunun merkezi anlamlarıdır (Fraser; 1981; 50-78).

Çağdaş modern toplumlarda çoğunlukla kadının erkekle aynı hukuksal ve siyasal haklara sahip olduğu bu bağlamda özel alanla kamusal alan gibi iki alan arasındaki keskin ayrımların ortadan kalktığını, bu iki alanı iç içe geçiren mekanizmaların geliştiğini dile getirmektedir (Çağdaş:1996).

Türkiye'de ise, halen daha kadının kamusal alan sınırlarının nerede başlayıp nerede bittiğini tartışmaları yapılmaktadır. Ülkemiz kadını teorik olarak bazı yasa ve yönetmeliklerle kamusal alanda serbest erişim, eşit katılım ve toplumsal eşitlikle ilgili hak ve yetkiler almış olsa bile pratikte hem özel alanda hem de kamusal alanda sorunlar yaşamaktadır. 21.yy'da "Haydi Kızlar Okula" kampanyası düzenlenmekte, kadın-okuryazar oranını artırabilmek için STK ile işbirliği yapılmaktadır. Bu kampanya bile "kadın" imgesi konusunda nerede durduğunu göstermesi açısından ilginçtir.

Kadın gözüyle kamusal/özel alan "mekan" olarak değerlendirildiğinde iki yapı arasında toplumsal yaşam ritüellerinin oluşması ve gelişimi yönünden çok farklar bulunmamaktadır. Yalıtılmış ve güvenli bir mekan olarak ev ve aile kavramları kadının özel alanı ile birlikte kadın kimliğini de tanımlamaktadır. Toplumsal kurumların örgütleniş biçimleri ve bireylerin bu düzen içerisinde yüklandıkları roller sebebiyle kadınlar kamusal alandan soyutlanmışlardır. Bu soyutlanma, kadınların işine güvenle girerek geleneksel sorumluluk alanları olan evlerinden dışarı çıkmalarıyla azalsa dahi, sonuç bulmamıştır. Kamusal mekanlar dünyanın pek çok yerinde hala kadınların güvenliğini sağlamaktan yoksundur. Yapılan pek çok araştırmada kadınların fiziksel olarak tacize uğradığı mekanların kamusal alanlar olduğu ortaya konulmaktadır (Enarson:1998).

Bu güvenlik tehdidi kadınların potansiyel tehlike olan mekanlardan uzak durarak kendileri için güvenli alanlar arayışına yöneltmiştir. Her iki bakımdan da eşitlik farklı yorumlar; birinci bakımdan kadınlara özel alanda eşitlik talep ederken, ikincisi kamusal alanda eşitlik talep eder. Feminist eleştirinin her iki yaklaşımını da aynı zamanda yapılabilecek çevrenin yalnız gerçek sunumları ile de il, kurgusal yansımalarını da ele almaktadır (Kallus 2000:27).

E İtım ve Yönetim

Kadınları çalışmaya güvenin doğasına iten önemli faktör eşitlik olanaklarından daha az yararlanma (dışlanma) maları nedeniyle eşitlik düzeylerinin düşük olması/kalmasıdır. Eşitlik düzeyi düşük kalan kadınlar bilgiye dayalı, uzmanlık gerektiren alanlarda çalışmamakta, bunun sonucu olarak ya uzmanlık bilgisi ve becerisi gerektirmeyen düşük ücretli işlerde çalışmakta ya da tamamen çalışmaya güvenin doğasına itilmektedirler. Düşük eşitlik düzeyi diğer toplumsal ve ekonomik koşullarla birlikte gerek kentsel alanlarda gerekse kırsal alanlarda kadının çalışmaya güvenine katılımını niceliksel olarak azaltır ve statüsü/geliri düşük işlerle sınırlı kalmaktadır. Kadınların iş gücü olarak çalışmaya güvenine katılımını engelleyen/sınırlayan bir başka durum ise erkeklerle arasındaki kadının kendi doğasından kaynaklanan fizyolojik farklılıklardır. Erkek fizyolojik olarak daha güçlü olduğundan gebelik ve çocuk bakımı gibi işlevleri üstlenmediği için evden ve çocuklardan uzakta, ya da kadının yapamayacağı işlerde daha çok çalışabilir. Kadın ise çocukların sürekli bakımını karıştırmada, bunun yanında 'ev ekonomisi' çalışmalarını yürütmede daha etkindir.

Ülkemizdeki istihdam edilen kadın iş gücünün eşitlik düzeyi % 22'si okur-yazar olmayan, % 51'i ilköğretim mezunu, % 9'u ortaokul mezunu, % 10'u lise mezunu ve % 8'i ise yüksek okul/üniversite mezunu şeklinde ortaya çıkmaktadır. Türkiye'de yüksek öğrenim görmüş kadınların aynı

niteli e sahip erkeklerden az olması, özellikle yönetici kadrolarda çok az yer almalarına neden olmaktadır. Bunun yanında erkeklerin egemen kültürel değerler nedeniyle kadın yönetici altında çalışmak istememesi ve verilerin kadınları yönetim kademelerinden uzak tutmasına neden olmaktadır. Bir başka etken de kadınların bu konudaki isteksizliği ve duyarsızlığıdır. Çalışan kadınların genel olarak geleneksel kadın rollerini benimsedikleri ve çalışmaları ortamlarındaki rollerini ikinci planda tuttukları görülmektedir.

Eğitim alanında dünyada yaşanan hızlı gelişmelere rağmen, dünyanın pek çok bölgesinde kadınların eğitimi konusu hala önemli bir sorundur. Temel eğitimi yaygınlaştırmaya çalışılırken, özellikle gelişmekte olan ülkelerde kadınlar erkeklerden daha az eğitim almakta, yaşam standartlarını yükseltecek bilgi ve deneyimlere erişememektedirler. Kadınların eğitimi Türkiye için de önemli sorun alanlarından biridir. Türkiye taraf olduğu uluslararası sözleşmeler ve çekincesiz kabul ettiği uluslararası belgelerde kadın okuryazarlığını yüzde 100 olarak gerçekleştirmeye sözünü vermiş ancak henüz bu sözünü tutamamıştır.

Eğitim düzeyi, kadınların iş gücüne katılımıyla doğrudan ilişkilidir. Eğitim düzeyine göre iş gücüne katılım oranına bakıldığında, yükseköğretim mezunu kadınlarda bu oran yüzde 70 iken, lise altı eğitimlilerde yüzde 22 olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tablo 1: Yükseköğretim Kurulu (YÖK) ve Kadınların Durumu (2012)

UNVAN/KURUL	TOPLAM SAYI	KADIN SAYISI	KADIN ORANI (%)
YÖK Başkanı	1	0	0
YÖK Başkan Yardımcısı	2	0	0
YÖK Üyesi	15	2	13,3
YÖK Denetleme Kurulu	9	0	0
Devlet Üniversitesi – Rektör	103	5	4,8
TOPLAM	130	7	18,1

Kaynak: www.yok.gov.tr,ubat 2012

Türkiye’de kamu kurum ve kuruluşlarında üst düzey yöneticiliklerde, kurul, komisyon ve komitelerde de kadınların temsil düzeyinin düşük olduğu, ancak, uzmanlık gerektiren mesleklerde kadın oranlarının oldukça yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 2: Cinsiyete Göre Rektör Sayısı ve Kadın Rektör Oranı (2011)

ÜNİVERSİTE TÜRÜ	TOPLAM SAYI	ERKEK SAYISI	KADIN SAYISI	KADIN ORANI (%)
Devlet üniversitesi	59	55	4	6,8
Vakıf üniversitesi	103	98	5	4,9
TOPLAM	162	153	9	5,6

Kaynak: Yükseköğretim Kurulu 2010-2011 Yılı istatistikleri

Ülkemizde üniversitelerde kadın öğretim elemanı oranı yaklaşık % 41,6, profesörler içinde kadın oranı %27,6’ya ulaşmıştır. Ayrıca, 162 üniversitenin 9’unda kadın rektör görev yapmaktadır.

Tablo 3: 2010-2011 Öğretim Yılı Öğretim Elemanları Sayıları (2011)

UNVAN	TOPLAM SAYI	KADIN SAYISI	KADIN ORANI (%)
Profesör	15.529	4.288	27,6
Doçent	8.486	2.735	32,3
Yardımcı Doçent	21.717	7.705	35,4
Öğretim Görevlisi	17.520	6.844	39
Okutman	8.190	4.917	60
Uzman	3.257	1.466	45
Araştırma Görevlisi	36.669	17.603	48
Çevirici	23	15	65
Eğitim ve Öğretim Planlayıcısı	104	26	25
TOPLAM	111.495	45.599	41

Kaynak: Yükseköğretim Kurulu 2010-2011 Yılı istatistikleri

Türkiye’de bürokraside kadınların üst yönetim kadrolarında yer alması da oransal olarak düşüktür. Örneğin bütün dünyada erkeklerin egemen olduğu diplomatik görevlerde Türkiye’de görev yapan 160 büyükelçimizden 18’i kadındır. Ayrıca, 8 kadın baş konsolosumuz bulunmaktadır. Türkiye’de 35 adet kadın mülki idare amiri bulunmaktadır. Ülkemizde halen kadın vali

bulunmazken, 428 vali yardımcısından 7'si ve 857 kaymakamdan 16'sı kadındır. 165 kaymakam adayının ise 6'sı kadındır. Kadınların üst düzey bürokrasi içinde durumlarına bakıldığında, 20 müsteşar içerisinde hiç kadın bulunmamaktadır. 80 müsteşar yardımcısının ise 3 tanesi kadındır. Balcı kurum genel müdürlerinden 177 tanesi içinde 7 tanesi kadındır. 514 genel müdür yardımcısından 34 tanesi, 1979 daire başkanından ise 280'i kadındır (<http://www.ksgm.gov.tr>, 24.02.2013).

Kadınların çalışmaya amına girmeleri ile beraber yönetim ve karar mekanizmalarında da yer alma istekleri gittikçe artan bir seyir izlemektedir. Ancak kadınların eğitim düzeylerinin yükselmesi, çalışan kadın sayısının artması, hizmetler sektörünün büyümesi, teknolojik değişim ve çalışmaya amının değişmesi gibi olumlu gelişmelere karşın kadınların yönetim ve karar mekanizmalarında hak ettikleri konumda olmadıkları görülmektedir. Bu durum gelişmiş toplumlarda da yaygın bir olgudur ancak ülkemizdeki durum daha olumsuz bir görüntü olmaktadır.

Tablo 4: Kamu Yönetiminde Kadınların Durumu

UNVAN	TOPLAM SAYI	KADIN SAYISI	KADIN ORANI (%)
Müsteşar	19	0	0
Müsteşar Yardımcısı	80	3	2,5
Vali	155	0	0
Vali Yardımcısı	428	7	1,2
Kaymakam	857	16	1,8
Genel Müdür	177	7	3,9
Genel Müdür Yardımcısı	514	34	6,6
Başkan	131	9	6,8
Başkan Yardımcısı	57	5	8,7
Genel Sekreter	10	3	30
Genel Sekreter Yardımcısı	8	2	25
Daire Başkanı	1.979	280	14,1
Daire Başkan Yardımcısı	318	24	7,5
Bölge Müdürü	422	11	2,6
Müdür	10.839	1.737	16
Müdür Yardımcısı	7.731	2.118	27,3
TOPLAM	23.704	4.253	17,9

Kaynak: Ka-Der ve DPB istatistikleri

Kamu görevliliğinde en üst görevlerden olan müsteşarlık ve valilik görevlerinde hiçbir kadının yer almadığı, vali yardımcılığı ve kaymakamlık görevinde de kadınların çok düşük düzeylerde temsil edildiği görülmektedir. Diğer tüm unvanlar için de aynı durum geçerlidir.

Kamu sektöründe çalışan kadın oranı hayal kırıklığı yaratmaktadır. Siyasi karar mekanizmalarının alt kadrolarının da yettirildiği kamu sektöründe çalışan kadın oranı 2006 verilerine göre %22,56 ile özel sektörde çalışan kadın oranından da düşük bir düzeydedir. (CEDAW Türkiye 6. Gözden Geçirilmesi Devlet Raporu, Madde 14c, s. 55.)

Siyaset ve Katılım

Siyasal katılım, modern sanayilemiş bir toplum yapısının demokratik bir göstergesidir. Siyasal katılım, toplum üyesi bireylerin siyasal sistem kararlarında durumlarını tutumlarını ve davranışlarını belirleyen bir kavramdır (Kapani, 2006: 144) Siyasal katılım, siyasal bir davranış türü olarak bireylerin, alınan ya da alınacak her türlü siyasal, ekonomik ve toplumsal kararlar kararında gösterdikleri tepkiler, eylemler ve yaklaşımlardan oluşmaktadır (Öztekin, 2007:229). Siyasal sistemde vatandaşların doğrudan ya da dolaylı olarak yöneticilerini seçme, bireysel ve toplumsal çıkarlar doğrultusunda siyasal kararları etkileme amacıyla gerçekleştirdiği eylemlerin tamamı siyasal katılım olarak değerlendirilebilir. Birey sadece kararları etkileyen değil, karar veren konumuna geçmek içinde katılım eylemini gerçekleştirebilir.

Siyasal katılım, farklı kesimlere temsil imkânı sağlayarak, farklılıkların korunmasını dolayısıyla toplumda belirli bir dengenin, uzlaşmanın ve istikrarın oluşumunu kolaylaştırır. Bir davranışın siyasal katılım olarak addedilebilmesi için onun siyasal topluluk üyesi olan birey

tarafından tasarlanmı bir eylem olması gerekir. Ba kalarının zoru ile davranı larını belirleyen bazı seçmenlerin katılımı siyasal katılım de il, “uyarılmı siyasal katılma” olarak nitelendirilir. Bu, katılma davranı nı zedeleyen önemli bir faktördür. Halen pek çok kadının katılma davranı ı ya kocaların yada aile içinde sözü geçen baba, amca, dayı, o ul gibi erkeklerin istedi i biçimde olu maktadır. Seçimlerde aday olmak isteyen bir çok kadın, ya cinsel önyargılar ve baskılar neticesinde ya da kaynak yetersizli inden adaylı nı koyamamaktadır (Kalaycıo lu, 1984: 200-201).

Siyasal katılım toplumsal ya amda aktif eyleyen yani yurtta olgusu temelinde anlam kazanana bir kavramdır. Siyasal katılımın niteli i ise, katılım ediminde bulunan yurtta ların donanımlarıyla do rudan ilgilidir. Bu kavramla ilgili yapılabilecek bir di er önerme de siyasal katılım ediminin, sosyoekonomik ve siyasal bir zeminden ba ımsız dü ünülemeyece idir.

Siyasal katılım dar anlamda, yurtta ların siyasal sistem kar ısındaki durumunu, tutumunu ve davranı larını gösteren bir kavramdır (Dâver, 1993: 203).

Daha geni bir ifadeyle ise siyasal katılım, gerek yerel gerekse de genel siyasal etkinliklerle yurtta ların farklı biçimlerde hükümet ve siyasal iktidarlar üzerinde baskı olu turması ve de do rudan siyasal sürece katılarak etki yaratmaya çalı maları olarak tanımlanabilir (Güldiken, 1996: 31).

Bu tanımlamalarda ba at unsur, yurtta ların siyasal yapı üzerindeki belirleyici olmaya yönelik edimde bulunmalarıdır. Nitekim, Kalaycıo lu da bu durumu öyle ifade eder: “Bireyin siyasal ya ama katılmasından bahsedebilmek için onun davranı larını otoritenin kararlarını etkilemek üzere yönlendirmesi gerekir” (Kalaycıo lu, 1984: 200).

Siyasal katılmayı etkileyen önemli bir unsur da sivil toplum kuruluşlarıdır. Bu ba lamda Lipset’in gönüllü kuruluşların siyasal katılmadaki rolleri ile ilgili tespitleri dikkat çekicidir. Almanya’da 1953 yılında yapılan bir ara tırmaya göre her tabakadan bireylerden spor klüpleri, sosyal klüpler v.b. çe itli kuruluşlara üye olanlar, politikayla daha çok ilgilenmekte, radyodaki siyasal yayınları daha çok dinlemekte, daha çok gazete okumakta ve daha büyük oranda oy verme niyetinde olduklarını söylemektedirler. Örne in, erkek Alman i çilerinden sendikalardan ba ka hiçbir kuruluş a üye olmayanların % 72’sinin oy verme olmasına kar ılıklı, ba ka kuruluşlara da üye olanların % 83’ü oy kullanmı tır (Lipset, 1986: 183).

Siyasal katılma, demokratik yönetimin genel amacı ve temel ilkesidir. Demokrasi ile katılma arasında kurulan özde lik, katılmanın ulus düzeyinde yaygınla ması ve bu yaygınlı ın temelinde toplumu olu turan kadın ve erkekler arasında hukuksal açıdan e itlik ilkesinin bulunmasından kaynaklanmaktadır (Uysal,1984: 65). Kadın erkek e itli i kadın temsili ve kadının siyasal katılım sorunları önemli bir demokratik gösterge olabilmektedir.

Türk Kadınlarının erkeklerle e it haklara sahip olması ise, ço u dünya ülkesine göre önce gerçekte mi , özgün ve farklı bir süreç izlemi tir. Türkiye Cumhuriyeti nin kurulması (1923) ile gerçekte tirilen reformlarla bir yandan toplumun yeniden yapılanması, di er yandan kadının yurtta lık haklarını kazanması sa lanmı ve köklü bir toplumsal de i im gerçekte mi tir. Laik hukukun benimsenmesi ile kadının e itim, çalı ma ya amı, siyaset gibi kamu alanlarına girmesi mümkün olmu ve e itlikçi kamu politikaları ile devlet bu katılımı te vik ederek desteklemi tir. 3 Nisan 1930’ da yerel seçimlerde 5 Aralık 1934’ te milletvekili seçimlerinde seçme ve seçilme hakkını erkeklerle e it bir biçimde elde eden Türk kadını, siyasal haklar alanında önemli kazanımlar elde etmi tir.

Yasalarımızda siyasal haklar konusunda cinsiyet ayrımı yapan hükümler mevcut de ildir. Buna ra men nüfusun yarısını olu turan kadınların siyasette, siyasal partilerde, hükümette ve politik liderler arasında temsilleri oldukça sınırlıdır. Kadınlara erkeklerle e it olabilme yönünde tanınan siyasal haklar, ço u ülkede oldu u gibi Türkiyede de fiilen hayata geçirilememi tir.

Günümüzde de kadının siyasal katılımı hala erkeklerle e it düzeye gelememi tir. Ço u toplumda, uzun süreler, yasal düzenlemelere ra men siyasetin erkeklere ait bir i oldu u anlayı ı

egemen olmu tur. Kadınların siyasal bakımdan erkeklerle e it oldu u görü ü yaygınla tıktan sonra da, çok sayıda sosyal ve ekonomik faktör, kadınların siyasal katılmasını azaltıcı yönde etkide bulunmu tur. Özellikle seçilme hakkından yararlanma ve siyasal karar mekanizmalarında yer alma konusunda cinsler arası e itsizlik geçmi te oldu u gibi yüzyılımızda da hala devam etmekte ve kadınlar ikincil konuma itilmektedir. Kadın aday olarak siyasette yer alma cesaretini gösterememektedir. Kadının özel alanın dı nda kamusal alanda erke e göre daha az yer alabilmesi; siyasi ilgi eksikli i, e itim seviyesinin dü üklü ü, gelir düzeyinin dü üklü ü, yasalardaki ayrımcı hükümler, ailevi sorumluluklar, ayrımcı cinsel yargılar, cinsiyet rollerinin sosyalle mesi ve siyasal sistemlerle yeterince ba kuramamaktan kaynaklanmaktadır.

Kadınların, e itim, sa lık, ekonomi ve siyasal alanda kar ıla tıkları zorlukların üstesinden gelmeyi etkileyen en önemli faktörlerden biri de kadınların örgütlenmesidir. Örgütlenme düzeyleri, ilkeleri, içeri i ve örgütlerin di er toplumsal örgütlerle ili ki halinde olması üphesiz örgütlerin faaliyet gösterdikleri alanlardaki ba arı ve etkinliklerini ölçmede son derece belirleyicidir. Ancak, kadın hareketinin geli imine bakıldı nda, kadın örgütlenmelerinin birçok politik örgütlenmeden farklıla tı ı görülmektedir. Sendika, siyasi parti, baskı grubu gibi politik örgütlenmelerde esas olan konuyla ilgili bir karara varmak iken, kadın hareketinde karara varmak yan bir özellik olarak görülmektedir. Kadın hareketinin geli me a masında önemli olanın toplanma, konu ma, hareket etme, deneyim ve dü ünceleri payla ma olgusu oldu u gözlenmektedir (Phillips, 1995).

Berktaş (1994), feminist hareketin bir yerde siyasi kurumların içinde yer almak mı, yoksa dı nda mücadele yürütmek mi noktasında tıkanı mı vurgular. Üyelik, ilke ve içerik yönünde bir örgütlenme olmaksızın, sadece sorunlar ve deneyimler üzerine konu manın ve tartı manın bir kazanım sa layamayaca ı kadın hareketi tarafından da tartı lımı , sonuç olarak kadınların karar alma sürecine daha fazla katılımının ba lı ba ına demokratik bir amaç olabilece i fikri etrafında örgütlenmenin önemi üzerinde durulmu tur (Hacımirzao lu, 1998:28).

1990'lerden günümüze, kadınların yerel düzeyde istek ve taleplerinin duyulur hale getirilmesi, kadın hareketinin yo unla tı ı ve önemsemi di er bir noktayı olu turmaktadır. Yeni yönetim anlayı ı, küreselle me, hak ve özgürlükler ba lamında önemli bir rol oynayan örgütlenme anlayı ı; esnek, de i ken, de i en ihtiyaçlara göre ekillenebilen ve yeniliklere açık bir örgütlenmenin önemini vurgulamaktadır. Bu çerçevede, 1990'lı yıllarla ba layan süreçte, yerel düzeyde örgütlenmenin üzerinde hassasiyetle durulmu , uluslararası konferans, toplantı ve zirvelerde amaçlanan sonuçlara ula bilmek için yerel düzeyde örgütlenmenin gereklili i dile getirilmi tir. Elbette, gündemi takip eden, kadınlar açısından yorumlayıp kendini geli tirmeye çalı an Türk Kadın Hareketi de bu noktayı kaçırmamı ve yerelde örgütlenme konusu üzerine de e ilmi tir. 1990'larla birlikte yerel yönetimler ve kadın örgütleri arasında çe itli alanlarda i birli i giri imleri görülmektedir. Özellikle, 1997 yılından bu yana geli en YG-21 Programı kapsamındaki kentlerde, kadınların, yerel yönetimlerle ve öteki toplumsal gruplarla birlikte daha fazla çalı ma imkânı buldukları gözlenmektedir. "Bu geli melerin merkezîyetçili in egemen oldu u ölkemizde yerel yönetimlere isterlerse merkezî olmayan ve daha demokratik bir yapıya kavu abilecekleri ve sivil toplum kurulu larıyla ortak çalı malar yaparak yerel demokrasi, ço ulculuk, halka dönüklük gibi ilkeleri ya ama geçirebileceklerini kanıtlama fırsatı verdi i" için önemli oldu u dü ünülmektedir (Ecevit 2001: 239-240, Cerit-Mazlum 2008).

Kuramsal çerçevede de üzerinde duruldu u üzere, yeni yönetim anlayı ı yani yöneti im felsefesinde, sivil toplum kurulu ları önemli mekanizmalar olarak ortaya çıkmaktadır. Kadın meclislerinin amaçlarından bir tanesi, örgütlü ve örgütsüz kadınlar arasındaki ileti imin geli tirilmesini, bilgi ve deneyim payla ımının güçlendirilmesini sa layacak ortak bir dayanı ma a ı olu turmaktadır. Kadın meclislerinin, örgütlü kadın dernekleriyle ileti im ve i birli i geli tirmesinin, kadın derneklerinin bilgi ve birikimlerinden yararlanmasının yapılacak çalı malarda kolaylık sa layaca ı dü ünülebilir. Çünkü farklı alanlarda faaliyet gösteren kadın derneklerinin her biri, farklı konuları kadın meclisinin, dolayısıyla kent konseyinin gündemine ta ıyacaktır. Bu sayede, yapılacak çalı maların daha kapsamlı olaca ı öngörülmektedir. Bu noktada, kadın meclislerinde örgütlü

kadınların ne kadar temsil edildiğini anlamak üzere, soru ka rında, kadın meclisinde yer alan kadınların sivil toplum kuruluşlarına üye olup olmadıkları, üye iseler kaç seneden bu yana üyeliklerinin bulundu u ve faal olarak yer aldıkları sorulmu tur.

Özellikle kadın sivil toplum kuruluşları, kadınların toplumsal yaşamın her alanında statülerini güçlendirmek, kadınların genel olarak kar ıla tıkları sorunlara çözüm olu turmak veyahut çözüm olu turabilecek ilgili mekanizmaları devreye geçirmek adına önemli bir role sahiptirler. Bu çerçevede, kentsel yapının olu masında, kadın ve erkeklerin ihtiyaçlarını belirtmeleri, bu ihtiyaçların teminine yönelik görü lerini ifade edip çözüm yolları sunmaları yerel yönetimlerin ba arısı ve geni perspektifte demokrasinin sa lanması adına son derece önemlidir. Bu noktada, kadın ve erkek olmak üzere yurttalardan esas olarak beklenen, kent yönetimine katılım sa layabilecekleri mekanizmaları kullanarak kentsel yapının olu masına yön vermeleridir. Sivil Toplum Kurulu u da kentte, kadınların gereksinimlerini dile getirebilecekleri, konuyla ilgili stratejiler geli tirip yerel yöneticilere sunabilecekleri, etkin olabilece i dü ünülen bir katılım mekanizmasıdır.

Demokraside, iktidarın bireylerin yaşamı, toplumun, ülkenin gelece i için verece i kararların me ru olabilmesi için, bu kararlardan etkilenenlerce seçilmesi ve onların tercihlerini yansıtması temel ilkedir. Bu ise herkesin seçme hakkına sahip olmasını ve siyasi karar organlarında toplumun dengeli temsil edilmesini gerektirir. Türkiye’de 1934’de seçme ve seçilme hakkına sahip olmu kadınlar, o günden bugüne kadar siyasi karar organlarında yok denecek kadar az oranda temsil edilmi lerdir (Ka-der, 2005:10).

Dünya parlamentolarındaki kadın parlamenter sayısı ve toplam milletvekili sayısı içindeki yüzde oranlarına bakıldı nda; kadınların ulusal meclislerde katılımının en yüksek oldu u ülke % 56 ile Ruanda’dır. 80 sandalyenin 45’i kadınlara aittir. Di er ülkelerde bu oranın % 50’nin altında oldu u görülmektedir. 2009 yılı itibarıyla kadın meclis üyelerinin oranı sveç’te %47.0, Hollanda’da %41.3, Arjantin’de %40.0, Danimarka’da %38.0, spanya’da %36.3, Norveç’de %36.1, Belçika’da %35.3, Almanya’da %32.2, sviçre’de %28.5, Irak’ta %25.5, Meksika’da %23.2, Kanada’da %22.1, Çin’de ve talya’da %21.3, ngiltere’de %19.5, Fransa’da %18.2, ABD’de %17.4, Yunanistan’da %14.7, srail’de %14.2, Tayland’ta %11.7, Macaristan’da %11.1, Japonya’da %9.4, Hindistan ve Türkiye’de %9.1, Ermenistan’da %8.4, Cezayir’de %7.7, Lübnan’da %4.7 ve ran’da %2.8’dir. Türkiye oransal olarak 137 ülke sıralamasında 107. sırada yer almaktadır (Ero lu, 2009:5-9).

Kadınların sivil toplum örgütlerine ve siyasi partilere katılımlarında da sorunlar ya amaktadır. Kadınların faaliyet gösterdi i sivil toplum örgütleri, genellikle evlerindeki rolleriyle paralel olarak gönüllü yardım faaliyeti yürüten kuruluşlar olarak görünmektedir. Kadınların bu örgütlerin yanı sıra kendi cinsiyet rollerinden kaynaklanan sorunlarla mücadele etmek için siyasal güçlenme yollarını araması gerekir. Birle mi Milletler’ e üye ülkelerdeki kadın politikacılar üzerine yapılmı bir ara tırmada Dünya parlamentolarına girmeyi ba armı kadınların, %33’ü sivil toplum örgütleri ve kadın hareketi deste iyle, %18’i sendika deneyimlerine dayanarak ve % 78’i siyasal partilerin içindeki çalı maları sayesinde seçtiklerini belirtmektedirler.

Tablo 5: Parlamento Seçimleri ve Kadınların Durumu

SEÇİM YILI	MİLLETVEKİL SAYISI	KADIN MİLLETVEKİL SAYISI	KADIN ORANI (%)
1935	395	18	4.6
1943	435	16	3.7
1950	487	3	0.6
1957	610	8	1.3
1965	450	8	1.8
1973	450	6	1.3
1991	450	8	1.8
1999	550	22	4.2
2002	550	24	4.4
2007	550	50	9.1
2011	550	79	14.3

Kaynak: <http://www.kader.org.tr/?p=istatistik>, 24.04.2013).

Türkiyede kadınların seçme ve seçilme haklarını kazanmalarından bu yana, hükümette yer alan kadın sayısı da sınırlıdır. Kadınların ilk kez yer aldığı hükümet 1971-1973 olan üstü dönemin partiler üstü hükümetleridir. Bu hükümetlerde bir kadın Kültür, Dergi Sa lık ve Devlet Bakanlığı görevi üstlenmiştir. Parlamento içinde bir kadın milletvekili ancak 1987 seçimlerinden sonra hükümette yer alabilmiştir. 1993 yılında Türkiye’de ilk kez bir kadın (Tansu Çiller), bakan olarak i ba na gelmiştir. Türkiye’de kadının siyasal yasama büyük oranlarda aktif katılımını engelleyen çe itli toplumsal, kültürel, ekonomik ve siyasal nedenler vardır. Bunların ba nda üphesiz geleneksel ataerkil aile ili kilerinden kaynaklanan etkenler gelmektedir. Özellikle kırsal kesimde, dü ük ö renim düzeyinde kadınlar üzerinde kocalarının, babalarının, erkek karde lerin hatta o ulların politik baskıları devam etmekte, kadının politikaya aktif katılımı için te vik edilmesi bir yana oy kullanma dı nda engellenmektedir. Parlamentoda kadın temsil oranının dü üklü ü, demokrasinin i leyi ine ba lanabilece i gibi siyasi partilerin kadın politikasına ve cinsiyetçi yakla ım ve uygulamalara da ba lanabilir.

Tablo 6: Yerel Yönetimler ve Kadınların Durumu (2012)

UNVAN	ERKEK SAYISI	KADIN SAYISI	TOPLAM SAYI	KADIN ORANI (%)
Belediye Ba kanı	2.924	26	2.950	0,8
Belediye Meclis Üyesi	30.450	1.340	31.790	4,2
İ Genel Meclis Üyesi	3.269	110	3.379	3,2
Köy Muhtarı	34.210	65	34.275	0,2
Köy htiyar Meclis Üyesi	137.848	329	138.177	0,2
Mahalle Muhtarı	18.178	429	18.607	2,3
Mahalle htiyar Heyeti Üyesi	71.174	1.409	72.583	1,9
TOPLAM	298.053	3.708	301.761	1,2

Kaynak: çileri Bakanlığı, 1, ubat 2012

Türkiye yerel seçilmiş lerinin cinsiyet bile imine bakıldı nda, kadınların ulusal temsilden (%4,2) de dü ük bir oranda yer aldığı görülmüştür. 1999 yerel seçim sonuçlarına göre, 2950 belediye ba kanından ancak 26’sı (% 0.8) kadındır. Belediye meclislerinde kadınların temsili % 4,2 ’iken, bu oran il genel meclislerinde daha da dü er (% 3,2). Dolayısıyla aslında, “eksik temsil”in de ötesinde, irin Tekeli’ den ödünç alınmış bir anlatımla (1991:117), “yokluk sendromu”ndan söz etmek daha gerçekçidir. Nitekim, bu dü ük oranlar, ne geçici / dönemsel ne de -Ankara, stanbul ve zmir’de ortalama olarak % 10’lara yakla sa da- yöreseldir (Tekeli, 1991:117).

Halkın ya am biçim ve düzeyinde etken olan merkezi ve yerel yönetim organlarının seçimle i ba na getirilmesi bu organların gücünü ve etkisini artırmaktadır. Demokratik bir yönetimin temel dayana ı katılımdır. Ancak merkezi ve yerel yönetime aktif olarak katılan kadın sayısındaki sınırlılık, kadının siyasal alanda yeterince aktif olmadığını ya da olamadı ını göstermektedir.

Parlamentoda ve yerel yönetimlerde de durum kamu kesimi ile paralellik göstermektedir. Geli mi ülkelerden çok daha önce ülkemizde kadınlar seçme ve seçilme hakkını elde etmişlerdir. Ancak temsil yönünden onlardan çok gerilerde kalmışlardır. Kotalar ve bazı özel destek politikaları uygulansa da yetersiz olmu ve yıllar içerisinde politikada kadınların temsili konusunda bir ilerleme sa lanamamıştır. Çalı ma ya amında olduğu gibi politikada da kadınların karar alma mekanizmalarında yer alamamalarının gerisinde cam tavan olarak adlandırılan ve sadece kadınlar için geçerli olan ve yıllardır kar ıla ılan görünmez engeller nedeni ile bu olumsuz tablo düzeltilememektedir. Bu görünmez bariyerleri ve etkilerini ortadan kaldırmak için kalıcı politikalar geli tirilmeli ve uygulanmalıdır. **2012 yılında bakan sayısı 25 olup, kadın bakan sayısı sadece 1’dir.**

Türkiye’de kadınların yerel ve ulusal ölçekte siyasete katılımlarının dü üklü ü kadınların isteksizliğinden de il, erkek egemen siyasal kültür ve bunun uzantısı olarak siyasi partilerin eril yapısından kaynaklanmaktadır. Siyasi partilerin ço unlu unun tüzü ünde kadınların katılımını özendirici özel önlemler yer almamaktadır. Bu durum, geçici özel önlemlerin do rudan Anayasa’da temellendirilmemesinden, Siyasi Partiler ve Seçim Kanunu’nda hükme ba lanmamasından ve keyfi uygulamalara bırakılması olmasından kaynaklanmaktadır. Parlamentoda grubu bulunan partilerin

karar organlarında yer alan kadın sayıları durumun vahametini ortaya koymaktadır: bu oranlar DTP'de %39,5, CHP'de %20,6, AKP'de %17 ve MHP'de %4'tür (<http://www.kader.org.tr/?p=istatistik>, 24.04.2013).

Türkiye'de 10 milyondan fazla kişinin siyasi parti üyesi olduğu belirlendi. Yargıtay Cumhuriyet Ba savcılığı'nın Siyasi Partiler Sicil Bürosu verilerine göre, Türkiye'de 7 milyon 551 bin 472 kişi AK Parti'ye üye. Ana muhalefet CHP'nin 953 bin 416, MHP'nin 363 bin 393, BDP'nin ise 44 bin 156 üyesi bulunuyor. Büro, 71 siyasi partinin de faaliyette olduğunu tespit etti. Bu 71 siyasi partinin toplam üye sayısı da 10 milyon 96 bin 586 oldu (<http://www.sabah.com.tr/Gundem/>, 02.05.2013).

Kadının siyasi katılımını arttırmaya yönelik çalışmaların son yıllarda giderek ilgi toplayan bir faaliyet alanı olduğunu görülmektedir. Bu konuya ilişkin Ka-Der, Yerel Gündem 21, Kadın Yurtta Adaylar gibi yeni oluşumlardır. Ka-Der 2007 seçim sürecinde çok etkili bir kampanya düzenleyerek, yerel ve ulusal karar mekanizmalarında kadın kotası (en az %30) uygulanması talebini ülke gündemine sokmuştur.

Kadının çalışmaya ve siyasal hayata katılımının bu kadar düşük olmasının, ekonomik özgürlükten kadının ailedeki konumuna, insan kaynaklarından kadının kamusal alanındaki varlığına kadar pek çok önemli sonuçları vardır. Ancak bu alandaki açığın sorumluluğunu sadece STK'lara yüklemek haksızlık olur çünkü kadınların iş gücüne katılımının azlığı birçok yapısal boyutu olan büyük bir sorundur. Kadın hakları örgütlerinin bu alanda çalışmaları olduysa sorunsallaştırma çok ihtiyaç duyulan bir adımdır. Kadının iş gücüne katılımının artırılması, 2000'lerde kadın hareketinin ilgi ve enerjisini en çok hak eden ve üzerinde önemle durulması gereken konuların başında gelmektedir.

Önyargılı olarak insanları cinsiyetlerine göre tiplere ayırmak da kadınların yükselmelerinde önemli bir engel olmaktadır. Tipleme, kişileri kategorilere ayırma ve bu kategorilerin her birine bir takım özelliklerin yakıştırılması ve dolayısıyla bir kişiye ait olan özellikleri o kişinin bulunduğu gruptaki tüm insanlar için geçerli saymaktır. Bu bakımdan açıktır ve kadınların yönetici konumuna gelmelerini engelleyen tutum ve davranışlar şu şekilde sıralamak mümkündür: (Barutçugil, 2002: 27).

- Kadınların uzmanlık gerektirmeyen, yardımcı işlerde çalışmaları daha uygundur,
- Kadınlar hırs, rekabet ve mantık gibi yönetimle ilgili niteliklerden yoksundurlar,
- Çevrelerindeki insanlar da geleneksel kariyer meslekleri dışında çıkarak yöneticilik görevlerine gelmelerine olumlu bakmamaktadır,
- Psikolojik ve sosyolojik açıdan kadınların liderlik rolüne hazır olmadıkları savunulmaktadır,
- Kadınlar örgüt içerisindeki bilgi ve karar almasının etkin bir parçası olamamaktadır,
- Kadınlar siyasal yapıya duyarlı olamamakta, profesyonel ilişkiler kuramamakta, yani oyunu kuralına göre oynamayı becerememektedir.

Kadınların kendileri ise yönetim ve karar mekanizmalarında yer alamamalarının nedeni olarak en çok bunları göstermektedirler: (ILO,2004:50).

- Yönetim veya iş yaşamı deneyimi eksikliği,
- Yüksek düzeyde yönetim ve kadınlar için örnek olacak rol modellerinin eksikliği,
- Örgütsel strateji ve karar verme ile ilgili önemli bilgilerin paylaşıldığı informal yapılar ve iletişim kanallarından dışlanma,
- Kadınların rolleri, becerileri, liderlik tarzı ile ilgili oluşturulan kalıplar ve önyargılar,
- Çalışma programlarında esneklik bulunmaması,
- Kariyer planlamalarının olmayışı,
- Erkek çalışmaya arkadaşlarının olumsuz tutum ve davranışları,
- Cinsel taciz,

- Kadınların ba arılarına sembolik anlamlar yükleyerek küçümsenmesi.

Kadınların üst görevlere gelmelerinde görünmez bir engel olarak adlandırılan cam tavan olgusu, sadece kadınlar için uygulanan keyfi bir bariyer olarak uygulanmaktadır. Bir ekilde üst basamaklara yükselen kadınların tepe noktalara geldiklerinde bu cam tavana çarptıkları görülmektedir. Kırılması çok güç olan ve sadece kadınlar için konan bu görünmez engeli asabilen çok az sayıda kadın bulunmaktadır. Çalı ma ya amında kadınlar da erkekler gibi kendilerine bir kariyer hedefi koymakta, ancak bu cam tavan engelini a mak ço unlukla pek mümkün olmaktadır (Aytaç, 2005:262-264).

Özetle, toplumdaki bireylerin istemlerini örgütlü bir baskı gücü ekinde devlete ileten STK'lar, hem devletin karar ve eylemlerinin denetlenmesi hem de sorumluluk ve katılımıcılık bilincinin ço almasını sa lar. Böylece sosyoekonomik, siyasal karar ve uygulamalara do rudan katılan STK'lar, toplumsal yapıya dinamizm kazandırırılar.

Bugün Türkiye'de konusu kadın olan pek çok dernek ve vakıf bulunmakta ancak bunların tamamının veri tabanlarının olmaması, eski bilgilerin güncellenmemi olması gibi nedenlerle ancak Ba bakanlıktaki resmi rakamlar baz olarak alınmaktadır.

Tablo 7. Türkiye'de Dernek, Vakıf, Sendika, Oda ve Kooperatif Sayıları (2013)

Dernek	83.374
Vakıf	4.494
çi Sendikası	96
Kamu çileri Sendikası	54
Oda	4.794
Kooperatif	58.090
TOPLAM	150.902

Kaynak: (TÜSEV), 02. 05. 2013

Sivil Toplum Örgütleri ile dernekler arasında algı düzeyinde bir özde likten bahsetmek mümkündür; bu durum Dernekler Dairesi Genel Ba kanlı ı'nın internet sayfasında uygulanan online bir ankette de görülmektedir. "Sivil toplum örgütü denince ilk akla gelen kurulu sizce hangisidir?" sorusuna ankete katılan yakla ık on iki bin ki inin yüzde sekseni STK denince ilk olarak derneklerin akla geldi ini belirtmi tir. Di er üç seçenek vakıflar, siyasi partiler ve sendikalardır (<http://dernekler.icisleri.gov.tr>, 24. 04. 2013).

Dernekler

Derneklerin, sanayi toplumu ile birlikte ortaya çıktı ı söylenebilir. Sanayile me, ekonomik geli meyi, ekonomik geli me de i bölümü ve uzmanla mayı beraberinde getirmektedir. bölümü ve uzmanla mayla birlikte, yatay ve dikey hareketlilik artar yetenek ön plana geçer. Bunların sonucunda, ço unlu un kentlerde oturdu u, karma ık ili kilerin oldu u bir toplumsal yapı ortaya çıkar. Bu durumda çıkarları ve dü ünceleri birbirinden çok farklı ve birbiriyle çatı an grupların, kendi görü lerini açıklayabilecekleri yeni örgütlenmelere gitmeleri kaçınılmazdır. Bu tür örgütlenmelerden biri de derneklerdir (ahin, Canan, 1997:32).

Dernek terimi bugünkü kullanımında, batıda geli mi sivil kurum biçimi olan dernek, cemiyet veya kulüp anlamına gelmektedir. Dernekler, kazanç payla ma amacı gütmeyen ki i toplulukları olarak, daha çok sanayile menin ve kentle menin yabancıla tırdı ı ve yalnızla tırdı ı halkın olu turdu u örgütlerdir. Dernekler ayrıca, benzer görü leri payla an insanlarla bir araya gelerek kendi varlı mı sürdürmek ve ortak amacı gerçekle tirmek için olu turulan örgütlenme biçimleridir. Dernekler, bir kültür, hayır ve dayanı ma örgütleridir.

Dernekler, bireylerin tek ba ma gerçekle tiremeyecekleri ideal amaçlarını uzun vadeli bir süreçte gerçekle tirmek için örgütlenme ihtiyacı hissetmelerinin bir sonucu olu mu tur. Bilimsel, siyasal, yardımla ma, estetik ve sosyal amaçlarla kurulan dernekler bu kapsamın içine girmektedir. Dernek, kazanç payla ma dı ında, belirli bir ortak gayeyi gerçekle tirmek üzere, olu turulan

demokratik sivil toplum kuruluşuudur. Modern sivil (Aslan, 2001:120) görünümünde dernek; ortak bir amaç, fikir veya çıkar etrafında resmi olarak örgütlenmiş insan topluluğudur.

İkisel olarak dernekler, ekonomik derneklerden siyasi partilere kadar her şeyi kapsayabilir. Buna karşılık modern ve resmi tanımıyla dernek, siyasi partileri, devletin kurduğu üyeli gönüllü ve dayanmayan kurumları ve benimsediği amacı karşılamak için örgütlenmiş bir toplumdur. Dernek kurma ve derneklere üye olma birey için temel bir hak olarak kabul edilir. Demokratik sistemlerde bu hak, bir kamu özgürlüğü sayılmakta ve kural olarak anayasada da bireyin vazgeçilmez temel hakları arasında düzenlenmektedir.

Türkiye’de dernekler, 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu’nda “Tüzel Kişiler” kısmında genel bir kanuni düzenleme içinde yer almaktadır. Ayrıca özel olarak çıkartılmış bulunan 5233 sayılı Dernekler Kanunu da derneklerin kanuni çerçevesini çizmektedir. Bu kanuna göre dernekler, “Kazanç paylaşımında, kanunlarla yasaklanmamış belirli ve ortak bir amacı gerçekleştirmek üzere, en az yedi gerçek veya tüzel kişinin, bilgi ve çalışmalarını sürekli olarak birleştirerek suretiyle oluşturdukları tüzel kişiliğe sahip kişilerin toplulukları” olarak tanımlanmıştır. Bu kanunda atıf yapılan uygulama hükümleri, 31.03.2005 tarih ve 25772 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanıp yürürlüğe giren Dernekler Yönetmeliği’nde yer almaktadır. “Dernek” kimliği altında faaliyet gösteren tüm Gönüllü Kuruluşlar, yukarıda anılan iki ana mevzuata uygun olarak kurulup, faaliyet göstermek zorundadır.

Kadın Dayanışma Vakfı, KADER (Kadın Adayları Destekleme ve Eğitim Derneği) Türkiye Kadın Dernekleri Federasyonu, Türk Üniversiteli Kadınlar Derneği, ve Meslek Sahibi Kadınlar Derneği, Türkiye Aile Planlaması Derneği, Çayda Kadın ve Gençlik Vakfı, (AÇEV) Anne Çocuk Eğitim Vakfı, Çayda Yaşamı Destekleme Derneği gibi dernek ve STK’lar bugün en aktif kadın dernekleridir. Türkiye’deki kadınlar ve kadın STK’ları arasında dayanışma amaçlı kuruluşların oluşturulması ve ortak politika üretme zemininin yaratılması amacıyla kurulan “Kadın Fonu” pek çok kadın derneğini çatısı altında toplamayı hedeflemektedir. (Ülgen, 2004:30).

Ülkemizde dernek sayılarında sürekli bir artış olduğu gözlemlenmektedir. Sadece 2004 yılında yürürlüğe giren 5072 Sayılı Dernek ve Vakıfların Kamu Kurum ve Kuruluşlarına İlişkin Kanun ile birlikte birçok dernek ve vakıf kendisini fesih etmiştir. Söz konusu Kanunla kamu kurum ve kuruluşları bünyesinde kurulan dernek ve vakıfların bu kurum ve kuruluşlarda faaliyette bulunmaları yasaklanmıştır. Dolayısıyla varlık nedenleri ortadan kalkan dernek ve vakıflar kapandıktan sonra 2004 yılında bir azalma görülmektedir.

Türkiye’de dernekleme hareketleri; mevzuatlardaki yenilikler ile son 10 yıl içinde büyük mesafe kaydetmeye başlamıştır. Özellikle 2004 yılından itibaren derneklerin faaliyetlerini sivil birimlerin takip etmeye başlaması ile dernek kurulması ve örgütlenme sürecinde de önemli atılımlar gerçekleşmiştir. Dernek sayısına baktığımızda 2009 Mayıs sonu itibarıyla ülkemiz genelinde faaliyet gösteren, 81538 derneğin, yaklaşık olarak 56.000’ini 2000 yılından itibaren kurulan derneklerdir. Bu sayı, sivil toplumun son yıllarda güçlenmeye başladığı ve ulusal ve uluslararası etkinlikleri arttırmaları anlamında çok şey ifade ettiğini göstermektedir. Ülkemizin toplam nüfus sayısı ile mevcut dernek sayısı ile de karşılaştırma yapıp, gelişmiş ülkeleri ölçtüğümüzde, sayıca ve derneklere üye ya da gönüllü olma anlamında çok gerilerde olduğumuz ortaya çıkmaktadır. İngiltere örneğine baktığımızda, bu ülkede yaklaşık olarak 160.000 dernek (2005) ve toplam 400.000 civarında sivil toplum örgütü olduğu ve bir derneğin de 2 milyon üyesi olabilmektedir. Hatta kuzey Avrupa ülkelerinde nüfuslarının 3-4 katı oranda sivil toplum örgütlerine, üyelik/gönüllülük olduğu görüyoruz.

Kurulan toplam dernek sayısı 241316, faal dernek sayısı 94124, fesih dernek sayısı 145460’dır. Türkiye’de derneklere üye olan vatandaşların toplam sayısı ise 2004 yılında 4.934.173 iken, 2005 yılında yüzde 44 artarak 7.091.794’e yükseldi. 7.091.794 dernek üyesinin içinde erkekler 5.921.530 kişi ile çoğunluğu oluşturuyor. Kadın nüfusun ise 1.170.264’ü dernek üyelerini

olu turuyor. 2012 yılı itibariyle Türkiye nüfusu 74.724.269, erkek üye sayısı 7.246.168, kadın üye sayısı ise, 1.606.739 dur(http://www.dernekler.gov.tr/index.php?option=com_content, 30.04.2013).

Spor alanında faaliyet gösteren dernekler, dünya genelinde olduğu gibi ülkemizde de, ulusal ve uluslararası tanıtımda, etkili bir yapı olarak karşımıza çıkmaktadırlar. Tanıtımdan önce asıl faaliyetlerinin merkezinde çocuk-genç topluluğunun ruh ve beden sağlığının olumlu yönde gelişmesi için çalışmalarını çok önemli bir husus olarak göze çarpmaktadır. Ülkemiz genelinde spor derneklerinin 12.380' ü faaliyet göstermektedir. Engelli derneklerini sayı ve etkinlikleri açısından değerlendirildiğinde, nüfus oranının çok uzatılmasında bir örgütlenme içerisinde olduklarını görüyoruz (489). Genel olarak insan hakları alanında (kadın, çocuk, politik, diğer kurulları vb) kurulan derneklere baktığımızda 1653 derneğin faaliyette olduğunu görüyoruz. Bu tür dernekler, ülkemizin katılımcı demokrasi sürecine çok önemli katkı sağlamaktadır. Bu alanda çıkarılan kanunlarda derneklerin görülmesi etkili olmaktadır. Araştırma alanında faaliyet gösteren derneklerin az sayıda görünmesi yapısından kaynaklanmaktadır. Daha çok alanında uzman kişilerin olduğu bir nevide 2223 dernek faaliyetini sürdürmektedir.

Yardım Dernekleri 13.634 gibi büyük bir sayı ile mesleki dayanışma faaliyetlerini sürdüren derneklerden sonra ikinci büyük sivil toplum yapısı olarak karşımıza çıkmaktadırlar. Ülkemizde sosyal yaralarının kapanmasında çok önemli bir fonksiyonu yerine getirdikleri gibi, klasik yardım mantığının dışına çıkarak mesine de öncülük ederek derneklerin önünü açmada çok önemli rol oynamaktadırlar. Bu çerçevede değerlendirirsek Türk Kızılay'ının yeniden yapılanarak, amaçlarını gerçekleştirmede önemli merhaleler kaydetmesi, Kimse Yokmu, Deniz Feneri, Cansuyu, Yeryüzü Doktorları gibi derneklerin yaptıkları faaliyetler ile uluslararası arenada ülkemizin yüzü akı olmaya başlamaları ayrıca değerlendirilmesi gereken husustur. Cami yapımı, başka bir deyişle ibadethanelerin desteklenmesi amacıyla kurulan derneklerin sayısına baktığımızda 13.400 gibi yüksek sayı ile karşımıza çıkıyor. Bu derneklerin faaliyetleri bazı çevreler tarafından küçük görülüp STK olarak görmek istenirse de tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de sivil toplum örgütleri olarak, yaptıkları açıkça görülen STÖ' ler arasındadır. Ayrıca halkımızın bu tür yapıları, sivil toplum örgütlenmesi yoluyla desteklemesi, takdir edilmesi gereken bir husustur.

Bölgeler açısından bakıldığında en çok derneğin Marmara Bölgesi'nde faaliyet gösterdiği görülmektedir. Bununla birlikte İç Anadolu Bölgesi'nde dernek sayısı Marmara Bölgesinin hemen hemen yarısı olduğu halde bölgenin nüfusu baz alındığında derneklemenin Marmara Bölgesi'ne yakın olduğu gözlemlenmektedir. Yukarıdaki tabloda ülkemizdeki derneklemenin bölgeler arasındaki dağılımı yer almaktadır.

Bölgelerimizdeki dernekleme oranına kısaca göz atarsak, Marmara Bölgesinde 28.864 dernek ve 21 milyon nüfusun dernekleme oranı, 1 derneğe 729 kişi olarak görülmektedir. Bu bölgemizde İstanbul'da faaliyette bulunan 17 binin aşkın dernek, bölgedekilerin % 70' ini temsil etmektedir. Her ne kadar dernek sayısında Marmara Bölgesi fazla görünüyorsa da, oran olarak Karadeniz Bölgesindeki dernekleme oranı (7.4 milyon nüfusa göre 1 derneğe 722 kişi) ile geride kalmaktadır. Bu bölgemizde 10363 dernek faaliyetini sürdürmektedir (http://www.dernekler.gov.tr/index.php?option=com_content, 30.04.2013).

Ege Bölgesinde 7829 dernek ve 9.9 milyon nüfusun, dernekleme oranının Türkiye ortalamasının üstünde olduğu ve 1 derneğe 799 kişi olduğu görülmektedir. Bu bölgemizde İzmir toplam dernek sayısının 1/3 ünü ev sahipliği yapmaktadır.

İç Anadolu Bölgesinde de Ankara, bölgedeki derneklemenin ana omurgasını oluşturmakta, 15.218 derneğin % 50 si başkentimizde faaliyet göstermektedir.

Doğu Anadolu Bölgesi, 6.170 milyon nüfus, 3812 dernek ve 1 derneğe 1619 kişi oranı, Güneydoğu Anadolu Bölgesinde, 3055 dernek ve toplam 6.800 bin nüfusa düşen dernekleme oranı, 1 derneğe 2226 kişi ile örgütlenmenin en az olduğu iki bölgemizdir.

Bölgelerimizdeki farklı düzeyde örgütlenmeyi, sosyal ve kültürel yapı, ekonomik durum, eğitim seviyesi gibi unsurlar etkilemektedir. Güneydoğu Anadolu Bölgesinde olduğu gibi, yüzölçümüne göre yoğun nüfusuna rağmen, bölgedeki sosyal hayat düzeyi, ekonomik durum, eğitim göç, eğitim durumu bölgedeki örgütlü toplum bilincinin diğer bölgelere göre çok yavaş olmasına sebep olmuştur.

2010 yılında yapılan bir çalışmaya göre (YADA), kadınlar dernek üyelerinin sadece %10.4'ünü, yönetim kurulu üyelerinin ise sadece %14.4'ünü oluşturmaktadır. Kadınların dernek üyesi olması da erkeklerle göre çok düşük düzeydedir. Türkiye'deki dernek üyelerinin sadece %16.87'si kadındır (Dernekler Dairesi).

Çocukları Bakanlık 1 Dernekler Dairesi'nden alınan verilere göre mevcut durumda (Ekim 2011) yaklaşık 89.060 dernek ve 4.585 vakıf (bunlara ek olarak Osmanlı Dönemi'nde kurulmuş 285 vakıf ve 162 dini azınlık vakfı ve 1 zanaatkar vakfı) Türkiye'de aktif olarak çalışmaktadır. Vakıflar kanunu altında düzenlenen dört çeşit vakıf bulunmaktadır. Osmanlı Dönemi'nde kurulmuş eski Müslüman vakıfları (286), Osmanlı Dönemi'nde Müslüman olmayan topluluklarca kurulmuş azınlık vakıfları (162) ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan sonra nakit bakiyeleriyle dayanan "yeni" vakıflar (4585).

Kar amacı gütmeyen/gönüllü kuruluşları bir araya getiren tek parçalı bir hukuki yapı Türkiye'de bulunmamaktadır. Bunun yerine sıklıkla dernek veya vakıf olarak yapılmaktadırlar. Dernekler ve vakıflar tamamen ayrı mevzuatlara sahip iki farklı kurum türüdür ve farklı kamu kurumları ile idare edilirler ancak seviyeleri açısından büyük benzerlik gösterirler. Son yıllarda, bu iki yapı arasındaki çizgi gittikçe bulanıklaşmış, dernek ve benzer vakıfların, vakfa benzer derneklerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. (TÜSEV 2011).

STK'lar sosyal hizmetlerde ve dayanışma konusunda daha aktif rol almaktadır, savunuculuk ve politika esaslı etkinliklerde daha az çalışılmaktadırlar. Türkiye'deki tüm dernekler içinde; %18.1 dini hizmetlerin sunulmasıyla ilgilenirken, %14.3'ü spor dernekleri ve %13.7'si sosyal dayanışma kuruluşlarıdır. Bunların %10 ile profesyonel dayanışma dernekleri ve %9.5 ile kalkınma ve inşaat dernekleri izlenmektedir. Bu da ilim, derneklerin yaklaşık %65'inin politik konular yerine sosyal hizmet ve dayanışma çalışmalarında üzerinde çalıştıkları anlamına gelmektedir (DoA, 2008).

Elazığ'da dernekler, basın, dostluk, eğitim, hak ve özgürlükler, ilim, insan hakları, rotary, hava kurumu, yardımlaşma ve ziraat olarak türlerine göre örgütlenmiştir.

Elazığ'da toplam 570 dernek aktif olarak faaliyet yürütmektedir. Bu derneklerin toplam üye sayısı 43.076, kadın üye sayısı 2947'dir. Kadın üye sayısı oranı %6'dır.

Vakıflar

"Vakıf" sözcüğü Arapça kökenli olup; sözlük anlamı itibarıyla, alıkoyma, durdurma, tutuklama, durdurma, kımıldanmama, tamamen vermek, bütünü vermek, bakiyeli olmak anlamlarına gelmektedir (Ballar, 2008:25; Pakalın, 1961:577; Öztürk, 1995:50).

Vakıf sözcüğüün çoğulu ise "evkaf"tır. Vakıf kuran kişi "vâkıf", vakfedilen mal ise "mevkuf" olarak adlandırılmaktadır. Hukuksal açıdan ise vakıf, bir malın alınıp satılmadan alıkonularak sonsuza dek kamunun yararına özgülenmesi olarak tanımlanmaktadır (Öztürk, 1995:50).

Tüzel kişiliğin bir türü olan vakıflar, 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 101 inci maddesinde; "Gerçek veya tüzel kişilerin yeterli mal ve hakları belirli ve sürekli bir amaca özgülemeleriyle oluşan tüzel kişiliğe sahip mal topluluğu" olarak tanımlanmıştır. Yine Türk Medeni Kanunu Hükümlerine Göre Kurulan Vakıflar Hakkındaki Tüzükün 2 nci maddesine göre vakıf; "bakiyeli bakiyeli mevcutiyeti haiz olmak üzere bir malın belli bir gayeye tahsisidir (Akünal, 1995:117).

Vakıflar, gerçek veya tüzel kişilerin yeterli mal ve hakları belirli ve sürekli bir amaca tahsisıyla oluşan tüzel kişiliğe sahip mal topluluklarıdır. Vakıflar da, dernekler gibi özel hukuk tüzel kişiliği i-

ne sahiptirler. Yalnız vakıflar, kurulu biçimi ve nitelikleri itibariyle derneklerden oldukça farklıdır. Vakıflarda, bir malın belli bir amaca tahsisi söz konusudur. Dernekler ki i toplulukları iken vakıflar mal topluluklarıdır. Dernekler bir tüzük ile kurulabildikleri halde vakıflar ya resmi bir senet ya da ölüme ba lı olarak bir vasiyetname ile kurulabilirler (Yıldırım, 2004: 179).

Vakıflar, hem do uda hem de batıda bulunan eski bir kurum türüdür. Vakıfların kökeni slam hukukudur. Vakıflar, slam topluluklarında hayır, yardımla ma, dayanı ma gibi dini dü üncelerle te vik edilerek olu turulmu tur. Bu tür kurulu lar, buldukları ülkelerin, e itimine, kültürüne, ekonomisine, sosyal ve siyasal hayatlarına büyük katkı sa lamaktadırlar (Usta, 2006:174).

Vakıflar, kendi içlerinde, mazbut vakıf, mülhak vakıf, cemaat vakfı, esnaf vakfı ve yeni vakıflar olarak ayrılmaktadır.

Vakıflar da, en ortak etkinlik alanları olarak sosyal yardım (%56.1), e itim (%47.5) ve sa lık (%21.8) ile benzer bir e ilim göstermektedir. Ancak savunuculuk merkezli (kadın hakları, insan hakları, tüketicinin korunması, ö renci ve gençli in sorunları gibi alanlarda) STK' lardaki etkinlik ve görünürlükteki artı kayda de erdir (TÜSEV 2010). *Vakıfların da en yaygın faaliyet alanları olarak sosyal yardım (%56.1), e itim (%47.5) ve sa lık (%21.8) konularına benzer bir e ilimi vardır*" (STE 2010).

Elazı 'da 17 yeni vakıf, 11 sosyal yardımla ma vakfı, 6 mülhak vakıf, 1 cemaat vakfı olmak üzere toplam 35 vakıf mevcuttur. Bu vakıfların yönetim kurullarında 883 üyenin sadece 10 üyesi kadındır (Vakıflar Bölge Müdürlü ü, 02.05.2013).

Sendikalar

Sanayi evrimiyle birlikte olu an kötü çalı ma artları ve i görenlerin sermaye sahipleri tarafından sömürülmeleri, i çi kesiminin bilinçlenmesine ve kendi haklarını örgütlü ve örgütsüz biçimde savunmalarına yol açmı tır. Örgütlü hak aramada sendikaların olu masına neden olmu tur (Yıldırım, 2004: 136). Sendikalar, üyelerinin hak ve çıkarları için hareket eden ve bunları geni letmeye çalı an örgütlerdir. Sendikalar, genellikle çalı ma ko ulları ve i yeri düzeyinde ortaya çıkan sorunları çözüme amacı ta ırken, ço unlukla ulusal ve uluslararası düzeyde ortaya çıkan sosyal ve politik alanlarda da faaliyet göstermektedirler.

Demokratik bir olu um olan sendikacılık, demokratik kurum ve kuralların belli bir düzeyin üzerinde gerçeklik kazanmı oldu u toplumlarda varlık kazanabilir. Demokrasinin do u u ve geli mi sendikacılıkla ba lantılıdır. Sendikalar, ülkenin içinde bulundu u ekonomik, sosyal ve siyasal artlardan etkilenmektedirler. Yo un bir politik ve ekonomik güce sahip olan sendikalar, endüstrile mi ülkelerde özellikle çalı anlar, i verenler ve devlet olmak üzere üç grup aktörün olu turdu u kar ılıklı ba ımlı bir sistemi ifade ederler. Geli mi ülkelerde pek çok sendika uluslararası geli im projeleri ile ilgilenmektedir.

Sendikal örgütler, çevrelerinden etkilendikleri gibi çevrelerini de etkilemektedirler. Sosyal sendikacılık bilincinin egemen olmasıyla birlikte, sendikalar yalnız çalı an üyelerinin de il tüm nüfusun ve her kesimin refahını en üst düzeye çıkarmayı amaçlamaktadır. Bununla birlikte sendikalar, gücünü sahip oldukları üyelerin ya da gönüllülerin amaçları ve hedefleri do rultusunda çalı malarından alırlar. İçi ve i veren sendikaları da, 2821 sayılı Sendikalar Kanunu'na tabi olarak faaliyet göstermektedirler.

Siyasal iktidarı etkilemek açısından hayli etkin ve etkili olan sivil toplum kurulu ları, devlet ile vatanda arasında köprü vazifesi görmektedir. Sivil toplum kurulu ları, toplumsal istek ve dü üncelerini, siyasal iktidarlara iletirken, hükümetin uygulayaca ı ve uygulamayı dü ündü ü politikaları topluma duyurma görevini de üstlenmektedir.

Tablo 8. Türkiye’de Sendika ve Üye Sayıları

Toplam Memur Sayısı:	: 1.874.543
Toplam Sendikalı Memur Sayısı	: 1.195.102
Sendikala ma oranı	: % 63,75

(<http://www.memurlar.net/haber/199885/>, 01.05.2013)

Ocak 2013 ayı istatistik sonuçlarına göre,

Türkiye’de toplam işçi sayısı	:10.881.618,
Toplam sendikalı işçi sayısı	:1.001,671,
Sendikala ma oranı	:% 9.21.

(<http://www.ensonhaber.com/turkiyede-ne-kadar-sendikali-isci-var-2013-05-02.html>)

Elazığ’da sivil toplum kuruluşları içerisinde sendika olarak faaliyet gösteren üç büyük sendika vardır.

Kamu Sen, 5000 erkek, 1500 kadın üyeye sahiptir.

Memur Sen, Elazığ toplamı 11.000 üye sahiptir. 8.000 erkek, 3.000 kadın üyesi mevcuttur. Bunlardan Etilim Bir Sen iki übe olarak faaliyet yürütmektedir. Bir nolu übede toplam 3002 üye mevcut olup 2102 erkek, 900 bayan üyeden oluşmaktadır. İki nolu übe ise 526 erkek 75 kadın üyeye sahiptir.

Türk Etilim Sen toplam 3300 üyeye sahiptir. Bu üyelerden 2100 üye erkek, 1200 üye kadındır.

Keskin’e bağlı sendikalarda toplam 1268 üye mevcut olup, 850 erkek, 418 kadın üye mevcuttur.

Kooperatifler

Birdiğer gönüllü kuruluş forumu olan kooperatifler, 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu’na göre faaliyet göstermektedir. Kanunda “Tüzel kişiliği haiz olmak üzere ortaklarının belirli ekonomik menfaatlerini ve özellikle meslek ve geçimlerine ait ihtiyaçlarını karılıklı yardım, dayanışma ve kefalet suretiyle sağlamak, korumak amacıyla gerçek ve kamu tüzel kişileri ile özel idareler, belediyeler, köyler, cemiyetler ve dernekler tarafından kurulan diğir ortaklı ve diğir sermayeli teekküller” olarak tanımlanmıştır (http://www.tmkb.org.tr/uploads/menu/Strateji_Belgesi1.pdf 02.05.2013). Aynı kanun, kooperatif birlikleri ve kooperatif merkez birliklerinin kurulmasına ilişkin hükümler de düzenlemektedir. Bu kanun yanında, özel olarak Tarım Kredi Kooperatifleri ve Birlikleri ile Tarım Satış Kooperatifleri ve Birlikleri’nin kurulmasına ilişkin usulleri düzenleyen kanunlar ve kooperatifçilik alanına yönelik birçok yönetmelik bulunmaktadır.

Kooperatifleri tarımsal amaçlı ve tarımdışı amaçlarla kurulanlar olarak ikiye ayırarak olursak; ülke genelindeki yaklaşık 84.000 kooperatiften, 13.000’inin tarımsal amaçlı, 71.000’inin tarımdışı amaçlarla kurulmuş olduğu görülmektedir. Kooperatifler içinde sayıca en fazla sayıya sahip olan tür ise konut yapı kooperatifleridir. Toplam 54.996 konut yapı kooperatifi bulunmaktadır ki, bu rakam toplam kooperatif sayısı içinde yüzde 65’lik bir payı ifade etmektedir. Ortak sayısı bakımından da yine konut yapı kooperatifleri ilk sıradadır. Toplam 8.109.225 kişiden 1.985.076 kişisi konut yapı kooperatifi ortağıdır. Kooperatif ve ortak sayıları ile ilgili ayrıntılı analizler yapıldığında, tarımsal amaçlı kooperatiflerde kooperatif başına düşen ortak sayısının daha fazla, tarımdışı kooperatiflerde ise daha az olduğu görülmektedir.

Birdiğertarafından, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) 2006-2009 yılları ve Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) 2010 yılı verilerine göre kurulan ve kapanan kooperatif sayılarına bakıldığında; en çok kurulan kooperatiflerin yapı kooperatifleri, tarımsal kooperatifler ve tarımsal kooperatifleri olduğu anlaşılmaktadır.

Elazı 'da 65 adet Konut Yapı Kooperatifi, 19 adet Motorlu Ta ıycılar Kooperatifi, 26 adet Tarımsal Kalkınma Kooperatifi, 23 adet Su Ürünleri kooperatifi mevcuttur.

Meslek Örgütleri

Meslek örgütlenmesinin tarihi oldukça eskidir ve Türkiye'de ilk örgütlenmeler barolarla birlikte başlamıştır. Kapitalizmin gelişmesi sürecinde 1950 ile 1954 arasında mesleklerin düzenlenmesi amacıyla, Sanayi ve Ticaret Odaları, Türk Tabipler Birliği, TMMOB, Türk Veteriner Hekimleri Birliği kurulmuştur, bunları 1957'de Ziraat Odaları Birliği izlemiştir. 1961 Anayasası konuyu "kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları" kavramı çerçevesinde düzenlemiştir. Bu dönemde Türkiye Esnaf ve Küçük Sanatkarlar Konfederasyonu ile Türkiye Barolar Birliği kurulmuştur.

Gönüllü Kuruluş olarak nitelendirilip nitelendirilmeyeceği tartışılmalı olan meslek örgütlerinin neredeyse tamamı, kendilerine ait meslek kanunları ve bu kanunlara bağlı olarak çıkarılan yönetmelikler çerçevesinde faaliyet göstermektedir. Örneğin "9407 sayılı Esnaf ve Sanatkarlar Meslek Kuruluşları Kanunu", "5174 sayılı Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar ve Borsalar Kanunu", "6235 sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanunu", "6964 sayılı Ziraat Odaları ve Ziraat Odaları Birliği Kanunu", "6023 sayılı Türk Tabipler Kanunu" gibi kanunlarla belirli meslek gruplarının örgütlerinin faaliyetleri düzenlenmiştir.

Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, ya da meslek odaları, Türkiye'nin en büyük örgütlü topluluklarıdır. Bugün meslek kuruluşları bünyesinde toplanan dokuz milyonun aşkın meslek mensubu bulunmaktadır. Türkiye'de meslek örgütleri "diplomaya dayalı" olanlarla "sermayeye dayalı" olanlar olmak üzere iki kategoride toplanmasına rağmen üyelik yapıları, örgütlenme modelleri, seçim sistemleri ve yönetim tarzları bakımından büyük benzerlikler taşımaktadırlar.

Meslek kuruluşları düzeyinde yapılan analizlerde kadınların belirgin biçimde düşük oranda bulunduğu görülmektedir. Kadın meslek mensuplarının en az oranda olduğu meslekler sermayeye dayalı mesleklerdir. Oysa diplomaya dayalı doktorluk, avukatlık, di hekimliği, eczacılık gibi mesleklerde kadın meslek mensuplarının da dikkate değer bir oranda varlık gösterdiği anlaşılmaktadır. Kadın meslek mensuplarının en fazla oranda yer aldığı odalar sırasıyla Eczacılar Odası, Di Hekimleri Odası, Tabipler Odası ve Barolardır.

Elazı 'da Esnaf ve Sanatkar Odası olarak 26 oda, 15883 üye mevcuttur. 12887 üye il merkezi, 3006 üye ilçe odalarında. Esnafın cinsiyetlerine göre dağılımı; Erkek %94.1, kadın ise %5.9'dur.

Bölgesel Kalkınma ve Sivil Toplum Kuruluşları

Bölgesel kalkınmanın gerçekleşebilmesi yerel yönetimler, merkezi yönetim, sivil toplum kuruluşları ve özel kesimin katılımı ile sağlanacağına göre, bu noktada STK'ların katılımcılığının sağlanması ve taraflar arasında koordinasyon ve işbirliği sağlanmasında sivil toplum kuruluşları önemli bir görev düzmektedir. Sivil toplum kuruluşlarının hem karar alma süreçlerine dahil edilmelerinde hem de bölgelerde etkinliklerinin artırılmasında önemli araçlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Sivil toplum kuruluşları bölgesel kalkınmada üstlendikleri önemli roller ile kalkınmayı olumlu yönde etkileyebilmektedir.

STK'lar, kurumlar arası işbirliğinin sağlanması için çalışırlar. Sivil toplum kuruluşlarının hem kendi aralarındaki iletişimi hem de özel sektör ve kamu sektörü ile aralarındaki iletişimi ve işbirliğini kuvvetlendirmeleri, sivil inisiyatifin gücünü arttıracaktır (<http://derneklerdergisi.com/tr>, 02.05.2013). Bu da bölgesel kalkınma için gerekli olan demokratik katılımın etkinliğini arttıracaktır.

STK'ların bölgesel kalkınmaya en önemli katkıları, yerel yönetimlerin müdahalesinin kifayetsiz olduğu veya hiç olmadığı veyahut müdahalenin bölge halkını tatmin edemediği

durumlarda gerçekleştirilmektedir. Belirli hizmetlerin gerçekleştirilmesi STK'lar aracılığıyla sağlanabilir. Örneğin, bazı konularda halkın bilgi, deneyim ve becerisinin harekete geçirilmesinde, STK'ların desteğinin sağlanması büyük yararlar sağlamaktadır (<http://idari.cu.edu.tr>, 02. 05. 2013). STK'lar kimi konularda kampanyalar düzenleyerek halkı aydınlatılabilir.

Kalkınmanın "yerel demokrasi" ile anlaşılmasının en büyük sebebi, sivil toplum kuruluşlarıdır. Sivil toplum kuruluşları, toplumun sosyalleşmesi için kilit konumdadır. Sosyal sorunlar ancak yerel halkın katılımıyla çözülebilir. Yerel halkın faal katılımı ise sivil toplum kuruluşları aracılığıyla sağlanabilir. Burada sivil toplum örgütlerine büyük sorumluluklar düşmektedir.

Sivil toplum kuruluşlarının üstlendikleri fonksiyonları şu başlıklar altında özetleyebiliriz (<http://idari.cu.edu.tr>, 02. 05. 2013):

-Çoğulcu bir toplum yapısının oluşmasını sağlamak, bu sayede egemen piyasa değerlerine karşı dengeleyici bir unsur olmak,

-Kamuoyunu oluşturup halkın taleplerinin dile getirilmesine yardımcı olmak,

-Kuruluş içinde oluşturulan çoğulcu ve katılımcı kültürle beslenmesi ve bununla beraber yönetim deneyimini de kazanması bireylerin yetiştirilmesini sağlamak,

-Pilot projeler oluşturmak, bu projelere kaynak bulmak ve bu projeleri uygulamaya geçirmek kaydıyla sosyal refah, eğitim ve istihdam konularında hükümet siyasalarına alternatif veya köprü görevi üstlenmek.

Çağdaş Bölgesel Kalkınma yaklaşımında bölgelerarası gelişimsel farklarının azaltılması, yerel dinamiklerin harekete geçirilerek bölgesel potansiyelin kullanılması ve böylece bir ülkenin topluca kalkındırılmasını hedeflenmektedir. Bu yaklaşım ile bölgesel kalkınmanın sağlanmasında yerel potansiyelin harekete geçirilmesi ve katılımcılığın sağlanması faktörlerini öne çıkaran Sivil toplum kuruluşları önem kazanmıştır. Kalkınmanın yerel uzmanlık ve kaynaklara dayanması, alınan sonuçların sürdürülebilir olması ve sosyal açıdan uyumlu bir topluluk yaratılması tüm aktörlerin kalkınma sürecine dâhil olması ile sağlanabilecektir. Etkinlik eksikliğine bir çözüm olarak ortaya çıkan Sivil toplum kuruluşları, kalkınma politikasındaki etkili araçların kullanılması konusunda planlı ilerlemeyi ve bu konudaki koordinasyonu sağlayacak olan yapılardır.

Bölgesel kalkınma, merkezi yönetimle hükümetin müdahalesine dayanan tavandan-tabana bir yaklaşım yerine; yerel, bölgesel, ulusal ve hatta uluslararası aktörlerin katılımıyla gerçekleştirilecek bir süreci içeriyor. Yani bölgesel kalkınmanın en temel prensibi yerelin daha çok katılımcı olması ve yerelin kendi dinamiklerini fark etmesi ile ilintilidir. Her bölgenin kendi rekabet avantajları vardır. Bunlar genç nüfus, sermaye birikimi, sanayileme, tarım, stratejik konum gibi parametrelerdir. Bölgesel kalkınma stratejisi dediğimizde de üzerinde düşünmemiz gereken konu, bu dinamikleri ve rekabet avantajlarını nasıl harekete geçirebileceğimiz ile ilintilidir. Bunu sağlamak, yani harekete geçmek elbette kolay değildir. Bu sadece devletlerin ve hükümetlerin tek başlarına sağlayabilecekleri durum değildir. Sivil toplum ve diğer dinamikler bu konu üzerinde ciddi anlamda efor sarf etmedikçe açıkçası topyekün bir bölgesel kalkınmadan söz etmek hayli güçtür.

SONUÇ

Örgütlü toplumlarda ilk öne çıkan "birey" kavramıdır. Birey, bağımsız düşünebilen insan demektir. Sivil toplum özgür bireylerden oluşur. Sivil toplum hareketlerinin, arzulanan güce ulaşması, her şeyden önce, verilenle yetinmeyen, haklarının bilincinde olan, düşünmeyi öğrenmiş bireylere bağlıdır.

Demokrasinin kalitesini örgütlü toplum belirler. Azınlıkların, ezilmişlerin, toplum dışı itilmişlerin ya da genel adıyla pozitif ayrımcılık yapılması gerekenlerin başında gelen kadınların sesini duyurma yöntemlerinden biri de STKlardır. Bugün dünyada yüzlerce kadın haklarını savunan sivil toplum örgütü var ve bu örgütler sayesinde hükümetler ve kamuoyu artık kadın konusunda çok daha duyarlı ve koruyucu yasalar çıkartmakta daha kararlıdır. Toplumlarda demokrasinin temel taşı haline gelen adeta, "voice" (sesini duyurma) yöntemlerinin en etkili

haline gelen STK lar hem demokratik sürecin hem de sivil hareketin do al bir sonucu olarak kar ımıza çıkmaktadır. Toplumdaki bireylerin istemlerini örgütlü bir baskı gücü ekinde devlete ileten STK'lar, hem devletin karar ve eylemlerinin denetlenmesi hem de sorumluluk ve katılımcılık bilincinin ço almasını sa lar. Böylece sosyo-ekonomik, siyasal karar ve uygulamalara do rudan katılan STK'lar, toplumsal yapıya dinamizm kazandırırılar.

Demokrasinin tam anlamıyla yerle ebilmesi kadın ve erkeklerin her alanda, karar alma mekanizmalarında e it olarak temsil edilmesiyle mümkündür. Ço u ülkede yasalar önünde e itlik ilkesine önemli oranda uyulmu olsa da hayatın içindeki e itlik hep göz ardı edilmektedir. Siyasette kadın temsili, kadın sorunlarının çözümü için gereklidir. Kadınların siyasette eksik temsilinin giderilmesi için siyasal ve kamusal alanda kadınların sayısını artırmak ve kadınların içinde buldukları ko ulları de i tirmek gereklidir. Kota uygulaması kadın temsiliinde önemli bir adımdır.

Duygusal Zeka ve empatinin, kadınlarda erkeklerden daha fazla oldu unu ve kadınların i yaparken daha payla ımcı, i birlikçi, takım arkada larını destekleyici olduklarına yönelik bir çok ara tırma, günümüzün geçerli yönetim biçimlerinin bir ço unda, kadınların avantajları oldu unu göstermektedir. Bu özelliklerine ra men, Dünyada ve Türkiye'de, stihdama katılım oranları açısından, özellikle karar mekanizmalarında yer alan kadınların, erkeklere göre dezavantajlı bir konumda oldukları ortadadır. Günümüzde kadınların ya adıkları ayrımcılık, de i ik nedenlere dayanmaktadır.

Günümüzde sıkça kullanılan ve bilgi ileti im teknolojileri sayesinde hemen herkesin sözcük da arcı ına giren sivil toplum ve sivil toplum kurulu ları kavramı farklı ülkelerde farklı anlamlara gelmektedir. Bu anlam farklarının temelinde; ülkede egemen sistemin ve buna tabi vatandaşların, demokrasi, hak ve sorumluluk kavramlarına farklı bakı ı yatmaktadır. Ataerkil yapının hakim oldu u kültürel ve geleneksel uygulamalar, toplumun kalıpla mı cinsel yargıları, kadının bilgi ve ilgi eksikli i, siyasi partilerin e itsiz uygulamaları ve toplumsal deste in eksikli i siyasal ya amda cinsiyet e itli inin sa lanmasına engel olmaktadır.

Modern Türkiye'nin yapılandırılması sürecinde, kadın hakları konusunda önemli adımlar atılmı tır. Bu konuda çalı malar ulusal ve uluslar arası platformlarda, toplumsal bir birliktelik içinde sürüyor olsa bile, yapılan bilimsel ara tırmalar ve istatistikler her eye ra men bu ilerlemenin, Batılı ülkelerde oldu u gibi hızlı olmadı ını, özellikle kadın yöneticilerin istediklerini alamadıklarını ve uzun bir süre de alamayacaklarını göstermektedir.

Yönetici pozisyonundaki kadınların, erkeklerle e it düzeye gelmeleri için, daha uzun bir süre emek vermeleri gerekiyor. Sorunların üstesinden gelebilmek için, basta kadınlar olmak üzere, toplumun her kesiminin bilinçli, sistemli ve sürekli bir çabayı sergilemesi bu süreyi kısaltacaktır.

Kadınlar, siyasal temsil mücadelelerine ra men dünyada en yaygın olarak eksik temsil edilen toplumsal grup olmaya devam etmektedir. Kadınların siyasal ya amda eksik temsil sorunu, dünyada genel olarak cinsiyetler arasında var olan e itsizli in bir göstergesi niteli indedir. Oysa kadınların karar alma süreçlerine e it katılımı, sadece adalet ve demokrasi talebi olmakla kalmayıp aynı zamanda kadının statüsünün geli tirilmesinin de gerekli bir ko uludur. Kadının her düzeyde yönetime faal katılımı sa lanmadan ve karar almanın bütün düzeylerine toplumsal cinsiyet ana yakla ımı yerle tirilmeden e itlik, kalkınma ve ça da lık hedeflerine ula ılması mümkün gözükmemektedir. Kadının statüsünün geli tirilmesi, kadınların sorunlarına çözümler bulmak için kadınların siyasal katılımı gereklidir. Kadınlar, seçmen olarak, bir grubu veya örgütü destekleyerek pasif katılım örne i gösterebilecekleri gibi onlardan asıl beklenen aktif siyasal katılımlarıdır. Sivil toplum kurulu larına üyelikten, siyasi parti kadın kolları üyeli ine, milletvekili seçimlerinden, yerel seçimlere kadar her türlü çaba aktif siyasal katılım göstergesi olup ülkemizde kadınların aktif siyasal katılımlarının çok güçlü olmadı ı söylenebilir.

Genel duruma bakıldı ında, devletin yasalar önünde kapsayıcı bir kadın-erkek e itli ine olan ba lılı ının, göstermi oldu u bazen isteksiz, bazen kararsız, bazen de tümüyle kar ı bir tutum

sergileyen resmi söylemi de yansıtan bir biçimde, eksik kaldığı görülmektedir. Bu siyasi arzu/inanç eksikliği her yasal reform düzenlemesinde yarım, eksik ya da tartışılmalı hususlar kalmasına ve uygulamada neredeyse hiçbir somut ilerleme kaydedilmemesine yol açmıştır. Özellikle kaynak dağınıklığının iyileştirilmesi konusundaki isteksizlik, Birleşmiş Milletler Kadına Karşı Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi (CEDAW) Sözleşmesiyle ulaşılmaması arzulanan yasal ve fiili kadın-erkek eşitliğini sağlamayı zorlaştırmaktadır. Kadın ve Aileden Sorumlu Devlet Bakanlığı ve ulusal mekanizma, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM) ile kadın örgütleri arasındaki diyalog, kısıtlı ve sıkıntılıdır. Bunun bir diğer sonucu, somut toplumsal cinsiyet göstergelerinin büyük çoğunluğunda iyileşme görülmemesidir.

Türkiye’de kadınların önemli bir kısmı yasal haklarını bilmezken, yasaların uygulanması için farkındalık yaratma çabaları yetersiz kalmaktadır. Yukarıda bahsedilen iki konunun birleşimi ve yasa uygulayıcıların toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda farkındalık düzeylerinin yetersiz olması, kadınların adalete ve yasalarda belirtilen hizmetlere erişmelerini engellemektedir.

Kadınların temsili, basitçe, seçilmiş kadınların sayısındaki artışla özdeş değildir. Gerçek anlamda bir temsilden söz edebilmek için, biçimsel temsilin ötesinde kadınların kendi gereksinimlerini formüle edip politikaleştirebilecekleri düzeneklerin varlığı gereklidir. Kuşkusuz, sayısal temsil önemlidir, ancak bütün temsil düzeneklerinin aslında bir amaç değil, araç olduğu anımsandığında, yeterli değildir. Kadınların politik temsili, kadınların politik istemleri, politik programı demektir. Dolayısıyla, kadın politikacıların politika sahnesindeki bireysel varlıkları, kadınların nesnel olarak farklı gereksinimlerinin etkili bir biçimde karşılanacağına güvenencesi değildir. Bir kere, kadınların cinsleri adına konuşma güvenini elde edebildikleri, politika sahnesinde nitel bir değişim yaratabilecekleri, bir bakıma deyimle biçimsel temsilden gerçek temsile geçebilecekleri bir sayısal eşitlik vardır. Uluslararası kadın hareketince geliştirilip BM’in uluslararası hedefleri arasına da girmiş ve resmi kabul görmüş bulunan %30’luk “asgari temsil eşitliği”ne ulaşmadan, kadınların kendi cinslerinin sorun ve gereksinimlerini temsil etmeleri olanaklı görülmemektedir.

ÖNERİLER

Sivil toplum örgütleri, ülke yönetimindeki sorumlulukların halkla paylaşım aracıdır. Temeli ve organizasyonu iyi kurulmuş, örgütlü ve etkin bir sivil toplum, günümüz gelişmiş demokrasileri ve katılımcı yeni dünya anlayışının vazgeçilmez unsurudur. Sivil toplum etkinliğinin önemi bilinciyle ülkemizi merkez altına alarak ve dünya ile karşılaştırarak, zaafı ve bu zaafı yenmek için yapılması gerekenleri belirlemek gerekiyor. Türkiye’de sivil topluma, profesyonel değil, amatörce bir yaklaşım hakim. Dünyada yerleşik sivil toplum anlayışı bizim anlayışımızdan ve yapılarımızdan çok farklı ve bir sektör haline gelmiş durumdadır.

Öncelikle gerçek sivil toplumun etkin ve baskın gruba dönüşmesi için inanan yeni bir gönüllülük anlayışı getirilmesi, proaktif bir toplum yaratmak ve bunu yaparken özellikle, Türk toplumunun nüfus ve beyin gücünün ana noktası olan gençlere yönelmek, başarı standartlarını ve hedefleri yüksek tutmak, bilgiye dayalı, konu bazında bilimsel çalışan enstitülerin kurulması, ülkemiz sivil toplum anlayışını geliştirmenin ve başarıya ulaşmanın en önemli gerekliliklerindedir.

Atılacak adımların başında kadının statüsünün yükseltilmesi geliyor. Kadın statüsü, kadının aile ve toplum içindeki konumu olarak tanımlanabilir. Bu statüyü yükseltmenin yolu, kadının genel anlamda daha fazla eğitim olanaklarından yararlandırılması, özel anlamda da daha fazla mesleki teknik bilgi almasını sağlamaktır. Kadının statüsünün yükseltilmesi aynı zamanda laik-demokratik sisteme yönelen tehditleri de azaltacaktır. Bugün Anadolu’da binlerce kadın imam nikahlı olarak yaşıyor, üzerine kuma getirilmekte ya da kendisi kuma olarak gitmek zorunda kalmaktadır. Statüsü yüksek kadınların böyle sorunları olmadığı bilinmektedir.

Kadının statüsünün geliştirilmesi ve kadınların sorunlarına çözümler bulmak için kadınların siyasal katılımı gereklidir. Kadınlar, seçmen olarak, bir grubu veya örgütü destekleyerek pasif katılım örneği gösterebilecekleri gibi onlardan asıl beklenen aktif siyasal katılımıdır. Sivil toplum kuruluşlarına üyelikten, siyasi parti kadın kolları üyesi olmaya, milletvekili seçimlerinden,

yerel seçimlere kadar her türlü çaba aktif siyasal katılım göstergesi olup ülkemizde kadınların aktif siyasal katılımlarının çok güçlü olmadığı söylenebilir. Ülkemizde, bir partide aktif olarak siyasal faaliyet gösteren, seçilerek karar mekanizmalarında söz sahibi olan kadınların oranının erkeklerden daha düşük olduğu zaman durumunun kadınlar açısından istenilen düzeyde olmadığı da değerlendirilebilir. Ancak, siyasal katılımın başka bir boyutunu oluşturan sivil yapılanmada, gönüllü kadın örgütlenmelerinin ülkemizde son yıllarda niceliksel olarak arttığı ve önemli bir yaygınlığa eriştiği görülmektedir (Tüsiad-Kağider, 2008) Bu çerçevede, kadınların siyasal katılımlarını arttırmada yerel düzeyde yapılacak çalışmalar son derece önem taşımaktadır. Çünkü siyasal katılımın ilk basamağını yerel düzeyde yapılacak çalışmalar ve yerel yönetimler oluşturmaktadır. Çoğu zaman, kadın örgütleriyle yerel yönetimler arasındaki ilişkiler hizmet sunumunda işbirliği anlamında, eşitlikçi olarak güçlü ve sürekli olabilmektedir. Kadınların siyasal katılımlarını arttırmada, kentteki kadın sorunlarının tespiti ve çözümüne yönelik strateji geliştirilmesinde, yerel yönetimlerin kadın kurullarıyla sistematik bir ilişki ve iletişim geliştirmeleri gerekir.

Üniversite koordinatörlüünde okullarda STK ve Gönüllülük kavramlarının derslerde ve seminerlerde yerleştirilmeli, özellikle anne babalar stk, kadın sorunu, gönüllülük hakkında bilgilendirilmelidir. Bütün bunları yaparken de eğer kadın kanaat önderleri, akademisyenleri, yöneticilerin desteği alınmalı, erkek egemen bir bakış açısı yerine kadınların akıl ve yürek dengesi yani kadın insiyatif egemenliği sağlanmalıdır.

Günümüzde kadınların gerek ekonomik, gerekse toplumsal alanda ikincil konumda bulunmalarının temelinde yatan ana etken 'erkek egemen' kültüre dayalı her alandaki cinsiyet ayrımcılığıdır. Bu ayrımcılığı yaratan ve sürdüren diğer faktörler ise genellikle azgelişmiş toplumlarda- mevcut toplumsal değerler sistemi ve bunların bir parçası olan dinsel inançlardır. Burada kastedilen değerler sistemine ait olan bir anlamda soyut nedenlerdir. Her kadının kendisi, isterse erkek tarafından tanımlanıyor olsun, cinsiyete dayalı bir bölümlenimin sonucu ve aynı zamanda bir besleyicisi olan her türlü kavramla tırma, her türlü atıf bu kategorideki nedenler oluşturmaktadır. Kadının kendini erkek evlilik ve aileyle, karı-kocalık ve annelik-babalık rolleriyle tanımlaması; bir rol yüklemesi için de evin geçimini, bu nedenle de ev dışındaki yaşamı ve çalışmaya ait bir alan olarak görmesi; buna karşılık olarak kendi alanını ev ve aile ile sınırlaması, çalışmaya/işine daha çok erkeğin alanına ait olarak tanımlaması, bu değerler sisteminin temel taşlarından oluşturmaktadır. Bu değer ve inanç sistemleri kadınları ikincil bir konuma mahkum ettiği gibi aynı zamanda çalışmaya güvenin düşürülmesine ve ya düşük gelirli işlerde çalışmak zorunda bırakmaktadır.

Kadınlar, siyasal temsil mücadelelerine rağmen dünyada en yaygın olarak eksik temsil edilen toplumsal grup olmaya devam etmektedir. Kadınların siyasal yaşamda eksik temsil sorunu, dünyada genel olarak cinsiyetler arasında var olan eşitsizliğin bir göstergesi niteliindedir. Oysa kadınların karar alma süreçlerine eşit katılımı, sadece adalet ve demokrasi talebi olmakla kalmayıp aynı zamanda kadının statüsünün geliştirilmesinin de gerekli bir koşuludur. Kadının her düzeyde yönetime faal katılımı sağlanmadan ve karar almanın bütün düzeylerine toplumsal cinsiyet ana yaklaşımları yerleştirilmeden eşitlik, kalkınma ve çağdaşlık hedeflerine ulaşılması mümkün görünmemektedir.

Kadınların karar alma mekanizmalarında yeterince temsil edilmemesinin bir sonucu, kamu kaynaklarının kullanım ve dağıtımında kadınların söz sahibi olamamalarıdır. Fiili eşitlik sağlanabilmesi için toplumsal cinsiyete duyarlı bir bütçe hazırlanmalıdır. Kamusal kaynakların dağıtım ve kullanımı fiili kadın-erkek eşitliğinin sağlanması sürecini hızlandıracak şekilde planlanmalıdır. Kamu kaynaklarının planlandığı şekilde, etkin kullanılıp kullanılmadığı düzenli olarak denetlenmelidir.

Kadınlara yönelik meslek ve girişimcilik eğitimlerine, toplumsal cinsiyet rolleri, kadına karşı şiddet, yasalar ve insan hakları konularını içeren güçlendirme eğitimini eklenmesi zorunluluk olarak getirilmelidir. Bu konuda kurum ve Şişek kadın örgütleriyle işbirliği yapılmalı ve bu eğitimlere ilişkin etkin izleme ve değerlendirme mekanizmaları geliştirilmelidir.

Kamu- sivil toplum ilişkileri için katılım ve/veya danışma mekanizmaları halen çok zayıf ya da belirsizdir ya da mevcut değildir. STK'lar kamu politikasını etkileme anlayışından ve/veya becerilerinden yoksundur ve STK'ların çoğu halen, genelde kamunun/ hükümetin sorumluluğunda olan hizmetleri (eğitim, sağlık, yoksulluk yardımı, sosyal dayanışma ve sosyal hizmetler vb.) yerine getirmektedir ve sadece sınırlı sayıda kuruluş haklar ve hak odaklı politikalar üzerinde çalışmaktadır. Sadece Büyük şehirlerde değil Anadolu'da da kadın dernek ve vakıflarının desteklenmesi, baskın kadınlar ve gençler olmak üzere toplumda gönüllülük ve sivil toplum bilincinin yerleştirilmesi kadın sorunlarının çözümünde somut adımlar atılmasını sağlayacaktır.

Sivil toplum kuruluşları, toplum için sürdürdükleri faaliyetlerin toplumun farkında olmasını sağlamak ve kuruluşun algısını olumlu yönde değiştirmek için bazı adımlar atmalıdır. Bu, bütün sivil toplum kuruluşlarının ve üyelerinin ortak sorumluluğudur. Çünkü sivil toplum kuruluşlarının temel amacı, toplumun yararı için çalışmalar yapmak ve toplumun bu faaliyetlere katılımını sağlamak olarak maksimum düzeyde sonuç elde etmektir.

KAYNAKÇA

ACUNER, S (2008) Toplumsal Yasama Kadın Katılımı: Kamusal- Özel Alanın Uzlaştırılması. Mülkiyeliler Birliği Dergisi. 23-25 s.

AKÜNAL, Teoman (1995) Türk Medeni Hukukunda Tüzel Kişiler (2. Bası), İstanbul: Beta Yayınları

ARSLAN, Osman (2001) Kuramsal ve Tarihsel Açılımlarıyla Sivil Toplum ve Türkiye Gerçeği, Bayrak Yayıncılık, İstanbul, s. 29.

BAL, Hüseyin (2002) Kent Sosyolojisi, Fakülte Kitapevi, 2. Baskı, Isparta, s: 163

BALLAR, Suat (1987) Yeni Vakıflar Hukuku, İstanbul: Seçkin Yayınevi

BORA, A (2008) Kadınların Sınıflı Ücretli Ev Emekçisi ve Kadın Öznelliğinin Temel Sorunu. İstanbul: İletişim Yayınları.

CERİT, Mazlum, S (2008). *Kadınlarla ve Kadınlar İçin Yerel Yönetim* (1. Baskı). İstanbul: KA-DER Yayınları.

CONNELL, R. W (1998) Toplumsal Cinsiyet ve Etki İstanbul: Ayrıntı Yay.

ÇALIK, Kendirli S,Çalırhan H (2005) "STK'ların Yerel Yönetimlerin Etkinliği Açısından Yeri ve Öneminin Belirlenmesi: Çorum Örneği", II.Ulusal Sivil Toplum Kuruluşları Kongresi, Çanakkale 15-16 Ekim

ÇAĞA, Ömer (1996), Sivil Kadın, Türkiye'de Sivil Toplum ve Kadın, Vadi Yayınevi, İstanbul.

DÂVER, Bülent (1993) *Siyaset Bilimine Giriş*, Siyasal Kitabevi, Ankara.

ENARSON, E. (1998) "Surviving Domestic Violence and Disasters." Freda Centre for Research on Violence against Women and Children

ERCAN, Hülya (2002) "Türkiye'de Sivil Toplum Tartışmaları Üzerine", Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:26, No:1, Mayıs, Sivas, s:75,

EROLU, Feride (2009) "*Dünya Parlamentoları ve Kadınlar*" Türk Parlamento Tarihinde Kadın Parlamenterler 1935-2009, s. 5-9.

ERÖZDEN, Ozan (1998) "STK'lar ve Hukuki Çerçeve Yenilik Talepleri", Merhaba Sivil Toplum, Helsinki Yurttaşlar Derneği Yayınları, İstanbul, ss.15-16

Eğilim Temsil için Cinsiyet Kotası Erkek Demokrasiden Gerçek Demokrasiye, Ka-der Yayını, 2005, s. 10.

FRASER, Nancy (2004), Kamusal Alan, "Kamusal Alanı Yeniden Düzenlemek", Der: Meral Özbek, Hil Yayınları, İstanbul.

GÜLDÜKEN, Nevzat (1996), *Toplumbilimsel Boyutuyla Siyasal Katılım*, Dilek Ofset Matbaacılık, Sivas.

HACIM RZAOĞLU, Berkay A. Özkan, D. (1998) *75 Yılda Kadınlar ve Erkekler*. İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.

NAÇ, H. ve Erdo an, S. (2007) Postmodern Dönemde Kamu Yönetimi Algısı ve Kamusal Alan Tartı maları. Akademik Bakı Dergisi Sayı:9. 223-238 s.

KALAYCIO LU, Ersin (1984) *Ça da Siyasal Bilim*, Beta Yay., stanbul

KALAYCIO LU, Ersin (1984), *Ça da Siyasal Bilim (Teori, Olgu ve Süreçler)*, Beta Basım/Yayı m Da ıtım, stanbul.

KALLUS, Rachel (2000) “*Making Space For Women: Perspectives and Paradoxes in Obtaining Urban Safety*”. Open House International, 25/4: 27-37.

KAPAN , Münci (2006) *Politika Bilimine Giri* , Bilgi Yay., stanbul

LIPSET, Seymour Martin (1986), *Siyasal nсан*, Çev. M. Tunçay, Verso Yayınları, Ankara.

MARSHALL, Gordon (1999) *Sosyoloji Sözlü ü*, (çev. Osman Akınay, Derya Kömürcü), Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, s:662,663

ÖRÜCÜ , E.,ve di erleri, “Cam Tavan Sendromu ve Kadınların Üst Düzey Yönetici Pozisyonuna Yükselmelerindeki Engeller : Balıkesir li Örne i, Celal Bayar Üniversitesi .B.F. Yönetim ve Ekonomi Yıl:2007 cilt:14 sayı:2, : ss:117-135

ÖZTEK N, Ali (2007)*Siyaset Bilimine Giri* , Siyasal Kitapevi, Ankara

ÖZTÜRK, Nazif (1983) *Men ei ve Tarihi Geli imi Açısından Vakıflar*, Ankara: Vakıflar Genel Müdürlü ü Yayınları.

PH LL PS, A. (1995) *Demokrasinin Cinsiyeti* (1. Baskı). (A. Türker, Çev.). stanbul: Metis Yayınları.

AH N, M. ve Canan (1997) “Vakıf ve Derneklerle İlgili Mali Konular: Sorunlar ve Öneriler”, Yeni Türkiye Dergisi, Yıl:3, Sayı:18, s. 3

TEKEL , irin (1991) *Kadınların Siyasetten Dı lanmı lıklarının 55 Yıllık Öyküsü*, Kadınlar ve Siyasal Ya am: E it Hak-E it Katılım, Cem Yayınevi, stanbul: 117

USTA Sefa, (2006)*Avrupa Birli ine Giri Sürecinde Sivil Toplum Kurulu ları*, Sivil Toplum, Demokrasi ve Güven, Yüksek Lisans Tezi, Konya

UYSAL, Birkan (1984) *Siyasal Katılma ve Katılma Davranı ma Ailenin Etkisi*, TODA E, Ankara

ÜLGEN, T(2004) *Sivil Toplum Dergisi Yıl 2, Sayı: 8*

WEDEL, brahim, s:14, 2) <<http://idari.cu.edu.tr/igunes/yerel/sivil2.htm>> (04.03.2013)

YAYLA, Atilla Vahit BIÇAK, Bilal UÇAR (2001)*Türkiye’de Dernekle me Özgürlü ünün Geli mesi için Yapılması Gerekenlerle İlgili Öneriler: Beyaz Rapor, Liberal Dü ünçe Toplulu u,s:723*<http://www.liberaldt.org.tr/files/derneklesme_raporu.pdf> (18.04.2013)

YES LTA , Özüm (2005) “Sivil Toplumun ‘Di er’ Yüzü: Demokratikle me Açısından Bir De erlendirme”, Hukuk Gündemi, Sayı:3, Ankara, Aralık, s:97

YIKILMAZ Necla (2003) *Yeni Dünya Düzeni ve Çevre*, Sosyal Ara tırma Vakfı Yayını, stanbul, Haziran, s:163

YILDIRIM, brahim (2004) *Demokrasi Sivil Toplum Kurulu ları ve Yöneti im*, Seçkin Yayınevi, Ankara, s. 46

YILMAZ, Aytekin (1997) “Sivil Toplum Demokrasi ve Türkiye”, Yeni Türkiye Dergisi, Yıl 3, Sayı 18, Kasım-Aralık, s:86

(<http://www.memurlar.net/haber/199885/>, 01.05.2013)

(<http://www.ensonhaber.com/turkiyede-ne-kadar-sendikali-isci-var-2013-05-02.html>)

http://www.derneklekter.gov.tr/index.php?option=com_content, 30.04.2013

http://www.icisleri.gov.tr/default.icisleri_2.aspx?id=3250, 30.04.2013

<http://www.kader.org.tr/?p=istatistik>, 24.04.2013

<http://www.ksgm.gov.tr>, Eri im Tarihi: 24.02.2013.

<http://idari.cu.edu.tr>, 02. 05. 2013